

GRAMOTNOSŤ FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ METODICKÁ PRÍRUČKA

BUDOVANIE GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ PRE MLADÝCH A
S MLADÝMI ĽUĎMI:
JEDNODUCHO POUŽITEĽNÉ ZDROJE PRE PRACOVNÍKOV S MLÁDEŽOU A UČITEĽOV

Future Is Now je projekt pod vedením organizácií Youthwatch (Slovensko), BrusselAvenir (Belgicko) a Plurality University Network (Francúzsko), ktorý bol podporený programom Európskej únie Erasmus+.

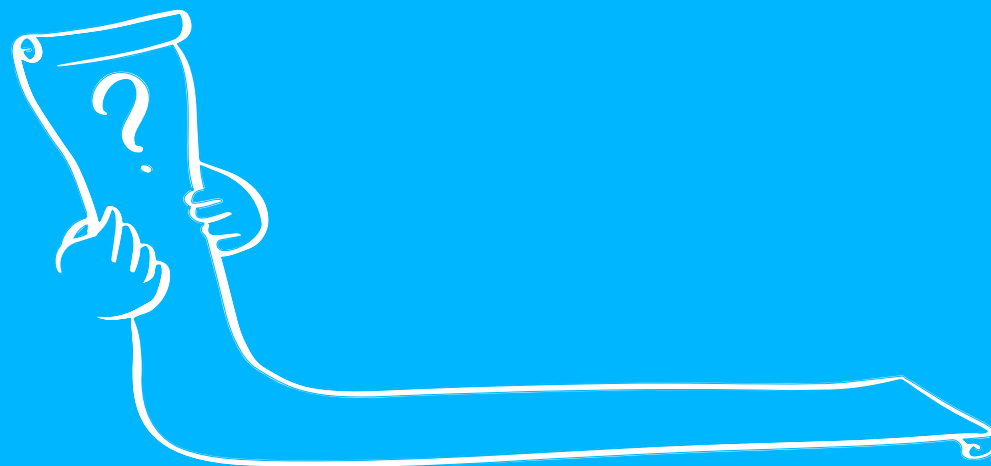
Vedúci autor: © Daniel Kaplan
Spoluautori: © Ellen Anthoni, Khushboo Balwani, Chloé Luchs-Tassé, Alena Tomanová, Alexandra Kurišová
Grafický dizajn: © Juliette Lépineau
Preklad do slovenčiny: Lucia Dedíková
Jazyková korektúra: Petra Nagyová

2024

Tento dokument je licencovaný na základe licencie Creative Commons 4.0.

ÚVOD: AKO POUŽÍVAŤ METODICKÚ PRÍRUČKU?	4
Čo rozumieme pod pojmom „gramotnosť formovania budúcností“?	5
Použitie a obmedzenia tohto dokumentu	5
<u>VYTVORENIE RÁMCA ŠKOLENIA GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ</u>	8
<u>FÁZA 1: VNÍMANIE BUDÚCNOSTI</u>	11
1.1. POLAKOVA HRA	13
1.2. FRAGMENTY BUDÚCNOSTÍ	15
<u>FÁZA 2: IDENTIFIKÁCIA TRENDOV, SIGNÁLOV A FAKTOROV ZMENY</u>	17
2.1. STOPY BUDÚCNOSTI	19
2.2. SKENOVANIE HORIZONTU	21
2.3. FAKTORY ZMENY	27
<u>FÁZA 3: TVORENIE PRÍBEHOV A OBRAZOV BUDÚCNOSTI</u>	29
3.1. PRAVDEPODOBNÉ, ŽELANÉ A STABILNÉ BUDÚCNOSTI	33
3.2. ŠPEKULATÍVNE FORMOVANIE BUDÚCNOSTI	37
3.3. SIMULOVANIE BUDÚCNOSTI	43
<u>FÁZA 4: VAŠA ÚLOHA PRI TVORBE BUDÚCNOSTI</u>	45
4.1. UROBTE BUDÚCNOSŤ SKUTOČNOSŤOU: PRÍBEH ZMENY	47
4.2. PROJEKTOVANIE SEBA V BUDÚCNOSTI	50
4.3. ZHRNUTIE A ZHODNOTENIE	52
<u>PRÍLOHA 1: SLOVNÍK POJMOV</u>	54
<u>PRÍLOHA 2: ŠABLÓNY A NÁSTROJE</u>	57
<u>PRÍLOHA 3: GENERICKÉ FAKTORY ZMENY</u>	65
<u>PRÍLOHA 4: AKTIVITY NA „OBNOVENIE ENERGIE“</u>	70
<u>PRÍLOHA 5: PRÍPADOVÉ ŠTÚDIE</u>	73
PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA #1: ŠKOLENIE GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ V BRATISLAVE (21. – 22. DECEMBER 2022)	74
PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA #2: ŠKOLENIE GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ V BRUSELI (15. – 16. OKTÓBER 2022)	80
PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA #3: MEDZINÁRODNÉ ŠKOLENIE GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ V PARÍŽI (13. – 15. OKTÓBER 2024)	85

ÚVOD: AKO POUŽÍVAŤ TENTO MATERIÁL?

Tento dokument obsahuje súbor vzdelávacích modulov, ktoré boli navrhnuté a testované počas projektu „Future is Now“ s cieľom rozvíjať „gramotnosť formovania budúcností“ mladých ľudí vo veku 13 až 30 rokov.

Počas siedmich školení v Bratislave a Poprade (Slovensko), Bruseli (Belgicko) a Paríži (Francúzsko) boli testované rôzne aktivity gramotnosti formovania budúcností (metódy, aktivity, nástroje atď.). Rôzne moduly boli používané v závislosti od kontextu, cieľa, trvania a účastníkov každého školenia rôznym spôsobom alebo v rôznom poradí.

ČO ROZUMIEME POD POJMOM „GRAMOTNOSŤ FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ“?

Termín „gramotnosť formovania budúcností“ (Futures Literacy) zaviedol Riel Miller, keď mal na starosti aktivity zamerané na koncept budúcnosti v medzinárodnej organizácii UNESCO. Vychádzal z poznania, že (1) každý človek predvída, ale väčšina ľudí si toho nie je vedomá a že (2) budúcnosť existuje iba v našej predstavivosti, čo znamená, že ju môžeme preskúmať rôznymi spôsobmi.

Riel Miller napísal:

„Gramotnosť formovania budúcností (GFB) je schopnosť. Zároveň je zručnosť, ktorá umožňuje ľuďom lepšie pochopiť úlohu budúcnosti v tom, čo vidia a robia. Gramotnosť vo formovaní budúcností posilňuje ľudskú predstavivosť,

zvyšuje našu schopnosť pripravovať sa, vedieť sa zotaviť a byť vynaliezaví, keď nastávajú akékoľvek zmeny. Pojem gramotnosť formovania budúcností napodobňuje myšlienku čitateľskej a písomnej gramotnosti, pretože ide o zručnosť, ktorú by mal a môže získať každý. A je to zručnosť, ktorú má každý na dosah.“

Gramotnosť formovania budúcností je teda pre každého. Nevyžaduje si ovládanie žiadnej špecifickej techniky „práce s budúcnosťou“. Ide skôr o súbor zručností a skúseností, ktoré možno rozvíjať a získavať v praxi.

Gramotnosť formovania budúcností umožňuje jednotlivcom:

- lepšie pochopiť úlohu, ktorú prostredníctvom predvídania zohráva budúcnosť v tom, čo vidia a robia;
- pochopiť reálne následky predstavovania si budúcností;
- jasne formulovať rozdiely medzi rôznymi spôsobmi využitia budúcnosti v závislosti od kontextu a účelu.

Existuje jedna vec, na ktorú gramotnosť formovania budúcností nie je určená, a tou je poznanie budúcnosti. Budúcnosť je zásadne neistá. Už len samotná predstava a diskusia o nej s druhými ju mení. V gramotnosti formovania budúcností je zahrnuté poznanie, ktoré sa môže použiť napríklad na identifikáciu toho, či sú niektoré budúcnosti pravdepodobnejšie než iné. Nikdy by však nemalo byť používané na potvrdenie existencie jednej jedinej budúcnosti.

POUŽITIE A OBMEDZENIA TOHTO DOKUMENTU

Tento dokument môžete voľne používať, kopírovať, šíriť a upravovať, za predpokladu, že uvediete jeho zdroj.

Poskytuje vám súbor modulov, ktoré môžete využiť na školeniach, workshopoch alebo v rámci akejkoľvek inej skupinovej aktivity, ktorá zahŕňa prístup k budúcnostiam, ich vytváranie a diskusiu o nich. Je navrhnutý s ohľadom na mladých účastníkov, ale pravdepodobne ho môžete využiť aj pri práci s inými cieľovými skupinami. V prílohe 5 nájdete praktické príklady, ako sme tieto moduly využili v našej práci s mladými ľuďmi vo veku od 16 do 25 rokov.

V závislosti od vašich cieľov, cieľovej skupiny a dostupného času by ste mali bez obáv vedieť používať niektoré moduly samostatne, zvoliť ich odlišnú postupnosť alebo ich môžete rôzne kombinovať. Identifikovali sme však štyri fázy, ktoré odporúčame dodržiavať v nasledujúcej nadväznosti:

1. „Vnímanie budúcnosti“: Každý má v mysli obrazy budúcnosti, či už vedomé alebo nevedomé. A teda to, čo gramotnosť formovania budúcností nazýva „predpoklady“. Je nevyhnutné, aby sa tieto obrazy stali viditeľnými pre každého účastníka. Ak ich zdieľate v rámci skupiny, účastníci si zároveň uvedomia, (1) že tieto obrazy veľa informujú o tom, čo cítia a robia v prítomnosti, a (2) že môže existovať veľa obrazov budúcnosti.
2. „Identifikácia trendov, nenápadných signálov a faktorov zmeny“: Znamená uvedomenie si silu zmien, ktoré sú

aktívne v prítomnosti, a byť schopný posúdiť ich význam a pravdepodobnosť.

3. „Tvorenie príbehov a obrazov budúcnosti“: Odkazuje na mobilizáciu našich vedomostí a predstavivosti, aby sme si vedome vedeli predstaviť rôzne budúcnosti a priniesli späť pohľady a možnosti pre prítomnosť, ktorá je, samozrejme, jediným časom, v ktorom môžeme konať.
4. „Vaša úloha pri tvorbe budúcnosti“: Ak existuje jeden lepší dôvod na to, aby boli ľudia „gramotní vo formovaní budúcností“, potom je to tento - dať im pocit, že môžu byť súčasťou budúcnosti a že majú pri jej formovaní svoju úlohu. Preto je dôležité zakončiť školenia zamerané na gramotnosť formovania budúcností aktivitami, v ktorých si účastníci (1) predstavia seba, alebo možno svoje deti v budúcnostiach, ktoré si predstavovali, (2) predstavia si cesty z prítomnosti do týchto budúcností, a/alebo (3) diskutujú o možnostiach alternatívnych budúcností - čo je v skutočnosti podstatou toho, čím by sa mala zaoberať politika.

Nasledujúci graf opisuje typické prepojenie medzi štyrmi fázami a aktivitami v rámci nich, pričom niektoré z nich tvoria logickú postupnosť, zatiaľ čo iné sú alternatívami (buď jedna alebo druhá).

Ako si zorganizovať vlastné školenie gramotnosti formovania budúcnosti

Fáza 1: vnímanie budúcnosti

1.1 Polakova hra

1.2 Fragmenty budúcnosti

FÁZA 2: Identifikácia trendov, signálov a faktorov zmeny

2.1 Stopy budúcnosti

Vyberte si medzi

2.2 Skenovanie horizontu

2.3 Zjednodušené faktory zmeny

FÁZA 3: Tvorenie príbehov a obrazov budúcnosti

3.1 Pravdepodobné, želané a odolné budúcnosti

Vyberte si medzi

3.2 Špekulatívne formovanie budúcnosti

V prípade potreby

3.3 Simulovanie budúcnosti

FÁZA 4: Vaša úloha pri tvorbe budúcnosti

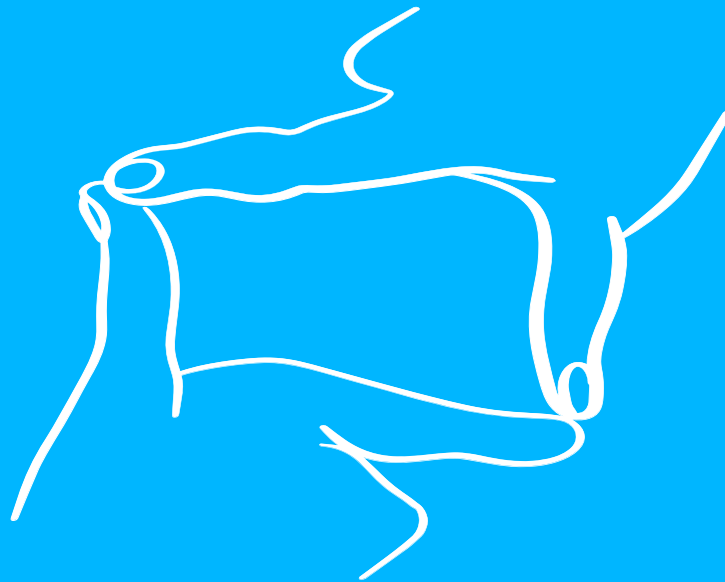
4.1 Príbeh zmeny

Ak ste nehrali rolu v kapitole 3.2

4.2 Projektovanie seba v budúcnosti

4.3 Zhrnutie a zhodnotenie

VYTVORENIE RÁMCA ŠKOLENIA GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ

VYTVORENIE RÁMCA ŠKOLENIA GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ

Predtým, ako sa pustíte do školenia zameraného na gramotnosť formovania budúcností (alebo akejkoľvek aktivity súvisiacej s témou budúcnosti), je kľúčové si najprv zarámčovať tému, časový horizont a cieľ. Nemôžete pracovať len na „budúcnosti“ vo všeobecnosti. Pravdepodobne budete pracovať s *konkrétnou skupinou* na budúcnosti (ideálne na budúcnostiach) *niečoho*, zvyčajne aj *niekde*, v konkrétnom *časovom horizonte* a z konkrétnych *dôvodov*.

Ponúkame vám hlavné otázky, ktoré si zvyčajne treba zodpovedať *predtým*, než pozvete mladých ľudí, aby s vami pracovali na budúcnostiach:

BUDÚCNOSŤ ČOHO?

Na čo sa pozeráme a čo má pre nás väčší zmysel?

Potrebujete definovať aspoň:

- Tému, ktorá je dôležitá pre vás aj pre účastníkov - ideálne takú, ktorá ovplyvňuje ich životy a na ktorú môžu mať nejaký vplyv.
- Geografický parameter: Mesto? Krajina? Európa?...
- Rámec témy - nie je dobré, aby bola téma príliš široká („budúcnosť duševného zdravia“ je príliš rozsiahla na uchopenie) alebo úzko zameraná („budúcnosť TikToku“).

Príklady rámcovania:

- Budúcnosti verejného vzdelávacieho systému na Slovensku

- Budúcnosti módy
- Budúcnosti (určitého mesta)
- Profesie a zamestnania budúcnosti

BUDÚCNOSŤ KOHO?

Kto sú osoby, ktoré sú zainteresované v tejto budúcnosti? Koho život bude ovplyvnený tým, aká bude táto budúcnosť? Kto to môže ovplyvniť?

Budúcnosť konkrétnej skupiny - a to platí najmä pre mladých ľudí - je príliš často určovaná inými. Jedným z dôležitých aspektov gramotnosti formovania budúcností je, že táto zručnosť je prístupná každému.

Z toho vyplývajú dve dôležité úvahy pri rozhodovaní o tom, kto sa zúčastní aktivity zameranej na budúcnosti:

- Rôznorodosť: Žiadna sociálna skupina nie je skutočne homogénna (platí to najmä pre „mládež“). Rôznorodosť je jedným z najlepších spôsobov, ako vytvoriť zaujímavé a zmysluplné nápady. Je tiež nevyhnutné, aby sa účastníci naučili diskutovať o rôznych budúcnostiach. Vytvárajte rôznorodé skupiny z hľadiska pohlavia, veku, sociálnej triedy, kultúry, etnickej príslušnosti atď.
- Úloha odbornosti a odborníkov: Práca s budúcnosťami, najmä školenia zamerané na budúcnosti, by mali byť prístupné každému. Vrátane tých, ktorí sa nepovažujú za odborníkov na danú tému.

Samozrejme je dôležité mať alebo aspoň získať nejaké vedomosti o danej téme, ako aj o trendoch, ktoré ju ovplyvňujú. Vedomosti pomáhajú účastníkom posúdiť pravdepodobnosť budúcností, ktoré si predstavujú, a zároveň prísť s možnými

cestami k budúcnostiam, ktoré preferujú. Účastníci ich môžu získať vyhľadávaním informácií (pozrite nižšie bod 1.3), počúvaním odborníkov alebo tým, že budú mať medzi sebou odborníkov (v prípade mládeže, študentov danej témy, aktivistov atď.).

Ak sa však budete príliš spoliehať na odbornosť, môžete tým potlačiť kreativitu skupiny. A to najmä presadzovaním autority v tom, čo si možno alebo nemožno predstaviť, prípadne „utopením“ skupiny pod ťarchou špecializovaných znalostí, ktoré sa stávajú ťažko uchopiteľné, nieto ešte spochybniteľné.

Dajte si pozor na dynamiku vo vašej skupine. Žiadny účastník by nemal mať vyššie postavenie ako ostatní. Ak chcete osloviť odborníkov (napríklad odborníkov na klimatické zmeny alebo iné špecifické témy), urobte to v konkrétnych momentoch, dajte im istý obmedzený čas a požiadajte ich, aby vám pomohli, a nie aby niečo potvrdzovali alebo kritizovali.

BUDÚCNOSŤ JE KEDY?

Časový horizont je ďalší dôležitý parameter.

- Krátkodobý horizont (5 až 10 rokov) si možno ľahko predstaviť. Práca na budúcnostiach môže pomôcť pri rámcovaní konkrétnych rozhodnutí. Avšak je nepravdepodobné, že za ten čas by mohli nastať veľké zmeny.
- Dlhodobý horizont (20 až 50 rokov) je už zo samotnej definície viac neistý. Závěry vašej práce môžu poskytnúť nové smerovanie alebo zaujímavé otázky, ale zriedka dobre štruktúrovaný plán. Avšak práve v tomto období môžete skúmať veľké štruktúrne zmeny (napríklad radikálne novú technológiu, novú klimatickú politiku, veľký kultúrny posun alebo dokonca vojnu či kolaps) a predstaviť si, ako na tieto

zmeny reagovať, ovplyvniť ich alebo ich využiť.

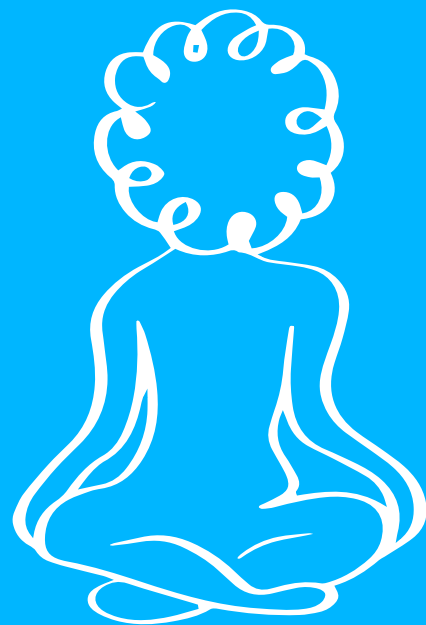
→ *Odporúčanie pre mladé publikum: Vyberte horizont o niečo dlhší ako je ich vek (napríklad 20 rokov, ak majú 15 až 18 rokov). Je to časové obdobie, s ktorým sa mladí ľudia môžu stotožniť, ale zároveň je mimo ich prežitých skúseností, čo pravdepodobne otvorí ich myseľ novým nápadom.*

NA ČO CHCETE VYUŽIŤ BUDÚCNOSŤ?

Pri zhromaždení skupiny na skúmanie budúcnosti potrebujete mať konkrétny zámer. Niečo, čo chcete dosiahnuť. Čo to je? Ako to ovplyvní spôsob, ktorým budete pracovať? A čo vám táto práca prinesie?

- Ak chcete dospieť k praktickým záverom alebo odporúčaniam, ktoré by mohla uplatniť organizácia (verejná inštitúcia, spoločnosť, vaše združenie alebo dokonca škola), vaša téma bude pomerne úzka, horizont relatívne krátky a budete chcieť, aby sa účastníci dohodli na spoločnej a silnej vízii.
- Príklady rámcovania: *Predstava Bruselu v roku 2035, prispôbená klimatickým zmenám; Nové profesie v roku 2035 a ako sa na ne vyškoliť*
- Ak chcete pochopiť vznikajúce javy a identifikovať príležitosti na inováciu a/alebo zmenu, vaša téma bude širšia, horizont dlhší a menej presne definovaný, zamierate sa na prerušenia a nové nápady a výsledok bude zameraný skôr na generatívnu, adaptívnu cestu než na dokonalý plán.
- Príklady rámcovania: *Európa v roku 2050, udržateľne formovaná mladými ľuďmi*

VNÍMANIE BUDÚCNOSTI

FÁZA 1: VNÍMANIE BUDÚCNOSTI

Cieľ: Pochopiť svoj základný vzťah k budúcnosti (budúcnostiam) a zapojiť sa do rozhovorov o nich

Všetky naše rozhodnutia sú aspoň čiastočne založené na predvídaní, a teda na obrazoch budúcnosti, ktoré sa tvoria v našej vedomej alebo nevedomej mysli.²

Predvídame:

- Keď prechádzame ulicou - podvedome predvídame dianie a pohyb okolo nás (vrátane nášho pohybu) a hodnotíme, čo ostatní môžu alebo nemôžu urobiť.
- Keď si vyberáme nový telefón – predvídame jeho využitie, hodnotíme, či konkrétny model bude dostatočne dlho vhodný alebo si predstavujeme, ako naň zareagujú naši známi.
- Keď si zvolíme tento alebo iný smer pre naše štúdium.
- Keď si vyberáme miesto na bývanie – možno v súčasnosti zohľadňujeme v našom uvažovaní aj dopady klimatických zmien a aký bude život na danom mieste o niekoľko desaťročí.
- Keď diskutujeme o politike a otázkach verejnej politiky – väčšina politických rozhodnutí je prijímaná v mene lepšej budúcnosti (čo tiež ukazuje, že môžeme mať rôzne názory na to, čo budúcnosť prinesie, alebo čo by malo znamenať „lepšie“).

Naše poznatky z minulosti a naše skúsenosti zo súčasnosti nám poskytujú rôzne údaje, dôkazy a modely. Vďaka nim môžeme primerane vysvetliť, ako minulosť a prítomnosť odôvodňujú naše rozhodnutia.

Naopak, nie sme až tak zdatní vo vysvetľovaní (dokonca ani sami sebe), aké formy predvídania takisto ovplyvnili naše vlastné rozhodnutia. Aké predpoklady sme si vytvorili o budúcnosti? Je veľmi odlišná alebo veľmi podobná súčasnosti? Je ľahko predvídateľná alebo zásadne neistá? Plná príležitostí alebo ohrozujúca? Zameriavame sa na prispôsobenie sa budúcnosti, ktorú nemôžeme ovplyvniť? Na to, ako zareagujeme na budúce udalosti, ktoré nemôžeme predpovedať alebo na uskutočnenie budúcnosti, ktorú preferujeme? Čo považujeme za želanú alebo neželanú budúcnosť?

Moduly obsiahnuté v tejto počiatkovej fáze sú navrhnuté tak, aby si účastníci uvedomili spôsob, akým si nielen, ale aj iní predstavujú v súčasnosti budúcnosť. Aby pochopili rôzne spôsoby, akými môže byť budúcnosť „využívaná“.

2. [Ak si chcete prečítať viac o gramotnosti formovania budúcností pre mladé publikum, stiahnite si našu brožúru. „Čo je gramotnosť formovania budúcností a prečo je dôležitá pre mladých ľudí?“](#)

1.1. POLAKOVA HRA

„Polakova hra“ je jednoduchá hra, v ktorej sú účastníci požiadaní, aby sa pohybovali po miestnosti (alebo sa umiestnili na mriežku, ak sa workshop koná online) v závislosti od toho, ako sa stavajú k budúcnosti. V tejto aktivite sa nemusia nevyhnutne zamerať na tému školenia (pozri vyššie, „Budúcnosť čoho?“). Môžu slobodne uvažovať o budúcnosti vo všeobecnej rovine.

Cieľ	Umožniť účastníkom charakterizovať ich postoj k budúcnosti a pochopiť, ako ho charakterizujú ostatní, a to prostredníctvom dvoch otázok: • Veríte, že budúcnosť bude lepšia alebo horšia ako prítomnosť?• Veríte, že môžete ovplyvniť, čo sa v budúcnosti stane?
Trvanie	30 - 45 minút
Nastavenie	Celá skupina v miestnosti alebo okolo základnej mriežky
Kedy?	Na začiatku školenia alebo workshopu. Dobre funguje aj ako úvodná aktivita a pomáha odstrániť bariéry v komunikácii (“icebreaker”). Môže sa zopakovať na konci workshopu, aby sa videlo, či sa postoje účastníkov zmenili.
Referencia	Peter Hayward, Stuart Candy, “The Polak Game, Or: Where Do You Stand?”, <i>Journal of Futures Studies</i> , December 2017, 22(2): 5–14

Zadanie #1

Mám na vás otázku a poprosím vás, aby ste na ňu odpovedali pohybom. Otázka sa týka vašich očakávaní ohľadom budúcnosti. Keď si predstavíte svet v roku 20XX (XX treba definovať), očakávate, že bude lepší než ten, v ktorom žijeme? Lepší, ako ho definujete vy? Alebo si ho predstavujete horší? Ak máte optimistické očakávania o tom, ako bude svet vyzeráť v roku 20XX, potom, keď poviem „chod“, vykročte dopredu. Čím je tento pocit silnejší, tým ďalej by ste mali ísť. Ak máte pesimistické očakávania alebo pochybnosti o stave sveta v roku 20XX, potom, keď poviem „chod“, ustúpte dozadu. A opäť - čím silnejší je tento pocit, tým ďalej sa posuňte dozadu. Chodte! Pohybujte sa tak dopredu alebo dozadu tak ďaleko, ako chcete.

- Účastníci sa pohybujú dopredu alebo dozadu. Facilitátor zisťuje, či sa cítia pohodlne tam, kde stoja. Facilitátor požiada tých, ktorí sa pohli najďalej jedným konkrétnym smerom, aby vysvetlili, prečo tak rozmýšľajú.
- Od účastníkov sa očakáva, že nezostanú v strede miestnosti. Ak je to potrebné, požiadajte ich, aby si predstavili stred ako jamu v zemi, do ktorej by spadli, ak by tam zostali!
- Účastníci môžu klásť otázky na objasnenie, ako sú napríklad: „Budúcnosť vo všeobecnosti alebo moja osobná budúcnosť?“, „Budúcnosť vo všeobecnosti alebo budúcnosť niečoho konkrétneho (ako je téma cvičenia)?“ Privítajte tieto otázky ako dôležité a vyzvite účastníkov, aby si vybrali svoj uhol pohľadu pri ich zodpovedaní.

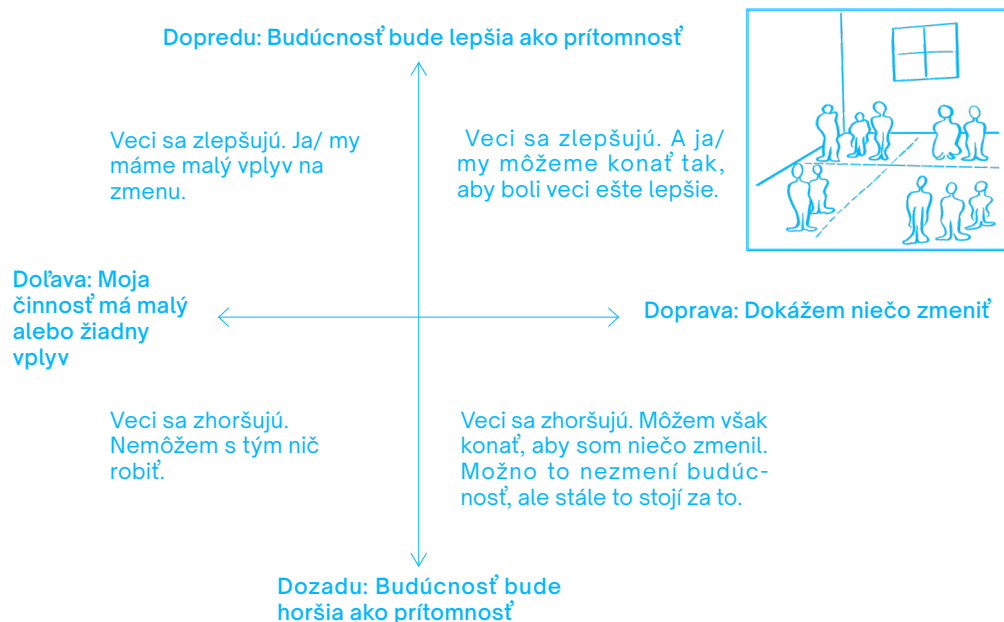
Zadanie #2

Teraz mám pre vás ďalšiu otázku, ktorá sa týka vašej osobnej schopnosti ovplyvniť zmenu na globálnej úrovni počas nasledujúcich XX rokov v smeroch, ktoré vy osobne považujete

za pozitívne. Ak cítite, že môžete formovať svet, keď poviem „chod“, prosím, vykročte vpravo. Čím silnejší je tento pocit, tým ďalej sa môžete posunúť. Ak, naopak, máte pochybnosti, ste skeptickí alebo pesimistickí, pokiaľ ide o vašu schopnosť formovať svet počas tohto časového obdobia, potom, keď poviem „chod“, posuňte sa vľavo. Znova tak ďaleko, ako sú vašej pochybnosti. Chod'te!

- Účastníci sa pohybujú doľava alebo doprava. Facilitátor skontroluje, či sa cítia pohodlne na mieste, kde stoja. Facilitátor požiada tých, ktorí sa pohli najďalej v konkrétnom smere, aby vysvetlili svoje zmýšľanie.
- Od účastníkov sa očakáva, že nezostanú v strede miestnosti.
- Účastníci môžu klásť otázky na objasnenie ako napríklad: „Moja osobná činnosť alebo moja činnosť v rámci kolektívu?“ Privítajte tieto otázky ako dôležité a vyzvite účastníkov, vybrali svoj uhol pohľadu pri ich zodpovedaní.

Účastníci sú preto rozmiestnení okolo stola (alebo mriežky) nasledujúcim spôsobom:

Diskusia

- Účastníci sú požiadaní, aby vysvetlili, prečo stoja tam, kde stoja. Uistite sa, aby mal každý účastník príležitosť vysvetliť svoje postavenie počas hry.
- Účastníci z každého kvadrantu sú požiadaní, aby sa vyjadrili k tomu, čo si myslia o ďalších v ostatných kvadrantoch: Sú podľa nich nerealistickí? Konzervatívni? Odvážni? Idealisti? Leniví?

Záver

- Neexistuje správna alebo nesprávna odpoveď. Nevieme, aká bude budúcnosť. Rovnako nevieme, akým smerom pôjde a aká bude vaša aktívna účasť. To môže závisieť od toho, kde sa nachádzate v súčasnosti.
- Z tohto cvičenia si však môžeme vziať aspoň tri ponaučenia vrátane otázok, ktoré účastníci mohli položiť na objasnenie významu výziev:
 - Máte mierne alebo výrazne odlišné vízie budúcnosti a toho, čo sa s ňou dá urobiť.
 - Nič také ako „budúcnosť“ neexistuje. Aby účastníci mohli odpovedať na výzvy, musia si zvoliť rámec (svet, ich mesto, samých seba), možno tému (budúcnosť...), rozsah, v rámci ktorého posudzujú možný dopad svojich činov (osobných alebo profesionálnych, ako jednotlivec alebo ako súčasť kolektívu...).
 - Skutočne existuje mnoho možných budúcností a v závislosti od podmienok na ne môžete alebo nemusíte mať vplyv. Rozmýšľanie o budúcnostiach (“Futures Thinking”) má v úmysle preskúmať tieto budúcnosti a tieto podmienky.
 - Pri premýšľaní o tom, čo môžete zmeniť, je rozsah zásadný. Máte moc meniť veci okolo seba a kolektívne môžete tiež meniť veci, ktoré sa vám zdali byť mimo vašej moci.
 - Téma budúcnosti vytvára naozaj zaujímavé rozhovory!

1.2. FRAGMENTY BUDÚCNOSTÍ

„Fragmenty budúcnosti“ je diskusia založená na umeleckých alebo fiktívnych referenciách vybraných účastníkmi, ktoré hovoria o tom, aká by mohla byť budúcnosť (vami zvolenej témy).

Cieľ Umožnite účastníkom opísať svoje predstavy o budúcnosti prostredníctvom existujúceho fiktívneho alebo umeleckého obsahu, čím sa odstráni prekážka zručnosti a/alebo predchádzajúcich vedomostí. To umožní facilitátorom pochopiť, do akej miery sa skupina cíti oboznámená s budúcnosťou.

Trvanie 45 - 60 minút (+ malá príprava pred workshopom)

Nastavenie Skupiny maximálne po 10 až 12 ľudí

Kedy? Na začiatku workshopu alebo školenia. Dobre funguje ako úvodná aktivita a pomáha odstrániť bariéry v komunikácii („icebreaker“).

Referencia [Plurality University Network, „Futures Fragments“](#)

Pred workshopom

Pred workshopom boli účastníci požiadaní:

„Vyberte a prineste si so sebou referenciu z oblasti umenia, fikcie, dizajnu, atď., ktorá vám niečo hovorí o budúcnosti X (X je téma, na ktorej budete pracovať). Môžu to byť obrázky, príbehy, videá, ukážky z výtvarného umenia, zvuky - voľba je na vás. Jednu alebo viacero z nich máte vo svojej knižnici, v pamäti, telefóne, počítači. Svoj výber nemusíte vedieť racionálne vysvetliť. To, čo sa vám zdá správne, je správne aj pre nás!“

- Ak sa workshop uskutoční online, vytvorte online tabuľu a umožnite účastníkom zverejniť svoje fragmenty ešte pred workshopom. Pomôže, ak už pridáte nejaký obsah a ideálne rôznorodý - jeden obrázok, jeden úryvok z textu, jedno video... (obsah, ktorý väčšina účastníkov rozpozná).
- Ak sa workshop koná osobne, buď použite online tabuľu a projektor alebo prilepte fragmenty na stenu alebo veľký hárok papiera. Môžete tiež zvážiť, či prinesiete farebnú tlačiareň na tlač fragmentov, ako sú obálky kníh, obrázky, stránky z komiksov atď.
- Niektorí účastníci možno nespĺnia úlohu. Dajte im nejaký čas na premyslenie, hľadanie obsahu na internete, aby prišli s niečím nápaditým.

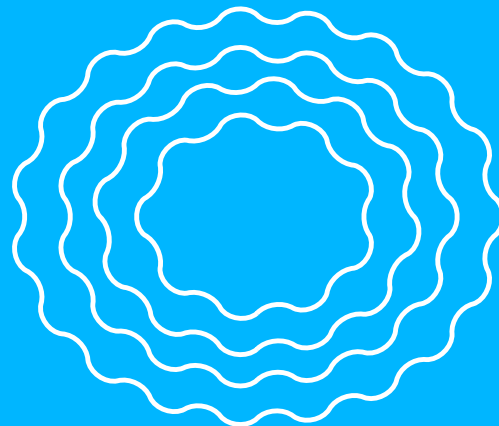
Počas workshopu

- Jeden účastník predstaví svoj fragment, stručne ho popíše a vysvetlí, prečo sa mu zdá zmysluplný pri premýšľaní o budúcnosti. Nediskutujte o tom, iba prípadne podporte predstavenú myšlienku.
 - „Priniesol niekto niečo, čo sa zdá byť blízke tomuto fragmentu?“ Ak áno, nechajte ich predstaviť svoj fragment. Ak nie, opýtajte sa, kto chce ísť ďalší. Následne to opakujte.
 - Ak si niektorí účastníci so sebou nič nepriniesli pomôžte im niečo vymyslieť a vyhľadať to na webe (obrázok z filmu, obálku knihy, a pod.), neskôr sa k nim vráťte.
 - Keď sa každý podelí o svoje fragmenty, pokúste sa ich zoskupiť podľa rôznych tém, atmosféry a pod. Aké témy, obavy alebo myšlienky sa vám vynárajú? Čo sa zdá, že sa rozchádza alebo zblížuje?
- Výsledkom je tabuľa s obrázkami, referenciami, textami a lepiacimi papierikmi (“post-it”), ktoré vysvetľujú, prečo si každý účastník vybral jednotlivé fragmenty. Ak boli vytvorené zoskupenia podobných fragmentov, pokúste sa ich pomenovať.

Záver

- Opäť platí, že neexistuje správna alebo nesprávna odpoveď. Sme vo svete fikcie a predstavivosti. Cieľom tohto cvičenia je pomôcť ľuďom vyjadriť svoje „obrazy o budúcnosti“ a všímať si rôzne spôsoby, akými vidia budúcnosť iní.
 - Jedným z ďalších možných poznatkov tejto aktivity však môže byť pochopenie toho, čo sa pre skupinu zdá byť dôležité, desivé alebo ambiciózne.
- V skutočnosti je „budúcnosť“ sama o sebe v mnohých ohľadoch fikciou. Neexistuje, existujú iba obrazy o nej v našich myšliach. Avšak ide o fikciu, ktorá môže vyvolať akciu. Môžete použiť príklady fikcií o budúcnosti, ktoré vyvolali konkrétne následky
 - **Science-Fiction and space exploration** ↗
 - **Futurama** ↗ na svetovej výstave v roku 1937 atď.
- To, ako si predstavujeme budúcnosť, závisí aj od našej kultúry a od toho, čo zažívame v súčasnosti:
Predstavte si, ako by iné kultúry mohli používať rôzne fikcie na predstavovanie si rôznych budúcností.
Sci-fi prináša pozitívnejšie budúcnosti, keď sú dobré časy, a dystopickejšie, keď sú ťažšie časy.

FÁZA 2: IDENTIFIKÁCIA TRENDOV, SIGNÁLOV A FAKTOROV ZMĚNY

FÁZA 2: IDENTIFIKÁCIA TRENDOV, SIGNÁLOV A FAKTOROV ZMENY

Ciel: Odhaliť a analyzovať sily, ktoré formujú alebo by mohli formovať našu budúcnosť

Ako môže budúcnosť súčasne „neexistovať“ (pretože je imaginárna) a „už existovať“ okolo nás? Pretože je to všetko o tom, aký zmysel dávame tomu, čo vidíme. Tu sú dve aktivity, ktoré nám pomôžu pracovať na našom pozorovaní a predstavivosti, aby sme sa na bežné a obyčajné veci, ako aj na to, čo sa okolo nás mení, pozerali iným spôsobom.

Významná spoločenská zmena zvyčajne nenastane tak náhle. Väčšina síl, ktoré formujú budúcnosť, pôsobí už v súčasnosti, a to viac či menej viditeľnými spôsobmi.

Napríklad:

- Populácia väčšiny európskych krajín starne už desaťročia (pretože sa nerodí dostatok detí, ktoré by nahradili starších ľudí, ktorí zomierajú prirodzenou smrťou) a v mnohých prípadoch sa začala znižovať. To bude mať v budúcnosti dramatické následky a (okrem otvorenia brán imigrácii) sa s tým v krátkodobom horizonte nedá veľa urobiť. Keďže sú demografické zmeny pomalé a postupné, je ťažké si ich všimnúť zo dňa na deň.
- O klimatických zmenách sa tiež diskutuje už desaťročia, avšak ich konkrétne účinky sa stali zjavnými až nedávno. Teploty dosiahli extrémne úrovne, rieky vyschli (alebo sa preplnili v dôsledku privalových dažďov), niektoré poľnohospodárske činnosti sa museli presunúť na sever atď.
- Technológie sa rýchlo vyvíjajú a veľmi viditeľným spôsobom,

pričom nové vždy prichádzajú s ohromujúcimi sľubmi o zmenách, ktoré prinesú do spoločnosti, ekonomiky atď. Avšak rozdiel medzi tým, čo ich propagátori očakávajú a tým, čo používatelia skutočne robia, keď sa k nim dostanú, je často veľmi veľký. Aj preto sa oveľa ťažšie určuje, ktoré technológie budú mať významné a trvalé účinky a v akých oblastiach sa prejaví.

Byť schopný identifikovať a hodnotiť zdroje zmeny (a možno aj kontinuity) je dôležitou súčasťou gramotnosti formovania budúcnosti. To je zámerom nasledujúcich troch modulov. V závislosti od vašich cieľov a dostupného času si môžete vybrať jeden alebo viac z uvedených modulov. Druhý modul (2.2 „Skenovanie horizontu“) a tretí modul (2.3 „Faktory zmeny“) sa však vzájomne vylučujú.

2.1 STOPY BUDÚCNOSTI

V „Stopách budúcnosti“ účastníci vychádzajú na ulicu, aby hľadali znaky, ktoré patria do budúcnosti alebo smerujú k budúcnosti.

Cieľ	Odhaľte a zozbierajte prvky v prostredí účastníkov, ktoré môžu byť chápané ako náznaky budúcnosti, prineste ich späť na workshop a diskutujte o nich.
Trvanie	V ideálnom prípade by mohli byť účastníci požiadaní, aby zhromaždili svoje vlastné „stopy budúcnosti“ pred príchodom na školenie alebo medzi dvoma workshopmi. Trvanie je 90 minút alebo viac, ak sa od účastníkov očakáva, že počas stretnutia pôjdu von zbierať stopy budúcnosti.
Nastavenie	„Hľadanie“ by sa malo realizovať v malých skupinách po 2 až 3 účastníkoch, keďže každý účastník prináša svoju vlastnú „stopu budúcnosti“. No môže sa vykonať aj individuálne.
Keď?	Po úvodných aktivitách a možno aj po niektorých „teoretických“ úvodoch do gramotnosti formovania budúcností.

Spisovateľ sci-fi William Gibson raz povedal: „Budúcnosť je už tu, len nie je rovnomerne rozložená.“ Samozrejme, nie je to úplne pravda, keďže sme videli, že „budúcnosť“ neexistuje v jednotnom čísle a je produktom našej predstavivosti.

Existujú však objekty, znaky, situácie ktoré:

- Poukazujú na nové možnosti (príklady: nová technológia; náznaky toho, ako sa spoločnosť vyrovnáva s novou technológiou, napríklad značky „Zóny zákazu lietania dronov“; alternatívne komunity...)
- A/alebo sú dnes malé, ale mohli by sa zajtra stať veľkými a hlboko transformujúcimi (príklady: telepráca pred Covidom; elektronické implantáty; víno pestované vo Veľkej Británii namiesto vo Francúzsku...)
- A/alebo môžu byť považované za symboly oveľa väčších a hlbších trendov (príklady: utečenecký tábor; nová plodina, ktorá sa stáva životaschopnou kvôli zmene klímy; nové druhy zvierat v regióne/ meste...)

Budeme ich nazývať „Stopy budúcnosti“.

Zadanie:

Chcem, aby ste vyšli do ulíc v skupinách po dvoch alebo troch a každý z vás zozbieral jednu zo „stôp budúcnosti“. Prineste ich späť vo forme fotiek, nahrávok, príbehov, kresieb, predmetov alebo čohokoľvek iného. Čo by ste mali hľadať? Po prvé - nielen nové technológie. Sú relevantné, ale určite sú okolo vás aj iné „stopy budúcnosti“.

Hľadajte napríklad:

- Fotky, kresby alebo poznámky k znakom: reklamy, nábytok, osvetlenie, zvuky, ľudí atď., ktoré podľa vášho názoru patria k budúcnosti alebo na ňu poukazujú.
- Veci, ktoré pred 5 až 10 rokmi neexistovali alebo neboli viditeľné

(príklad: rúška počas Covidu, a občas aj po ňom).

- Veci, ktoré kedysi fungovali a teraz už nefungujú. Alebo fungujú úplne inak (príklad: zatvorené pobočky bánk, pošty, verejných služieb a pod.).
- Veci, ktoré vás stimulujú alebo šokujú a zdajú sa vám byť čoraz prítomnejšie (príklady: ľudia bez domova, klimatické protesty).
- Mediálne titulky alebo verejné kontroverzie, ktoré by boli pred 5 až 10 rokmi nemysliteľné (príklady: #MeToo, rodové spory na Eurovízii).

Pamätajte, chcem jednu „stopu budúcnosti“ od každého z vás. Môžete ísť.

Prečo nie online?

Táto aktivita by sa dala urobiť online, ale z viacerých dôvodov to neodporúčame.

Tu je niekoľko dôvodov, prečo:

- Núti účastníkov k pohybu, čo je dôležité počas školiacich stretnutí, ktoré zahŕňajú dlhé sedenie v miestnostiach.
- Zahŕňa kolektívne diskusie a spoločné hľadanie významu, čo je jednoduchšie robiť vonku, ako keď každý účastník pozerá do svojho telefónu.
- Signály, ktoré budú zistené vonku v „reálnom svete“, budú pravdepodobne menej zrejme, menej stereotypné a menej vopred upravené, a preto prekvapivejšie a rozmanitejšie.

Zdieľanie výsledkov:

- Jeden účastník prezentuje svoju „stopu budúcnosti“, stručne ju popíše a vysvetlí, prečo sa mu zdá významná:
 - Čo je to? (v prípade, že to nie je zrejme)
 - Prečo to vnímate ako znamenie budúcnosti?
 - Považujete to za pozitívne alebo negatívne znamenie?
 - Považujete budúcnosť, na ktorú ukazuje, za pravdepodobnú alebo nepravdepodobnú?

- Priniesol niekto niečo, čo sa zdá byť blízke tejto stope? Ak áno, nechajte ho, aby prišiel na rad
- Má niekto iný výklad tejto „stopy“?
- Ak nie, opýtajte sa, kto chce ísť ďalej.
- Túto aktivitu opakujte.
- Ideálne bude, ak vystavíte tieto „stopy“ akoby boli súčasťou výstavy.

Záver

Ako ste práve videli, z toho istého pozorovania môžete vyvodiť rôzne závery. Niektorým z vás môže aktivita dávať veľký zmysel, iným nie. Niektorým z vás to môže poukazovať na želanú budúcnosť a pre iných na neželanú.

To nám hovorí niekoľko vecí:

- Opäť platí, že existuje mnoho budúcností.
- Budúcnosti sú v mnohých ohľadoch vytvorené ľuďmi. Nie sú vopred napísané. Píšeme ich každú minútu tým, čo robíme a nerobíme, a tiež tým, ako si veci interpretujeme jedným alebo iným spôsobom. Napríklad: Je utečenecký tábor prvým zárodkom nových a budúcich „utečeneckých národov“, nádejných znakov solidarity a interkultúrnych zmien alebo je to predzvesť invázie cudzích entít? Prípadne prvým znakom budúcich masívnych klimatických migrácií alebo symbolom toho, ako Európa stratila svoje morálne smerovanie? V závislosti od vašej interpretácie bude budúcnosť utečencov a vaša budúcnosť pravdepodobne úplne odlišná.
- Cvičenia na kolektívne plánovanie budúcnosti sú veľa o hľadaní spoločného základu v interpretácii znakov a trendov v tom, čo považujeme za želané v budúcnosti a v tom, čo považujeme za možné. Takto sa objavujú kolektívne realizovateľné budúcnosti. V tomto štádiu však nie je potrebné zjednocovať sa. Pochopenie toho, prečo interpretujeme znaky rôznymi spôsobmi (a prijatie toho), je tiež veľmi dôležité, aby sme ako skupina napredovali.

2.2 SKENOVANIE HORIZONTU

„Skenovanie horizontu“ je klasická aktivita v oblasti predvídania. Vyžaduje si však viac času. Môžete ju zrealizovať, ak budete pracovať so skupinou počas viacerých stretnutí a zároveň môžete požiadať účastníkov, aby medzi jednotlivými stretnutiami vykonali nejaký výskum. V opačnom prípade prejdite na ďalšiu časť 2.3 „Faktory zmeny“.

Táto aktivita nie je o túlaní sa vonku a zbieraní znakov. Je skôr pozvánkou, aby si účastníci spomenuli a prehrabali sa vo svojich spomienkach na rôzne znaky zmien, ktoré im za uplynulé mesiace alebo roky mohli skrížiť cestu. Aké sú hlavné faktory, ktoré zmenia alebo môžu zmeniť budúcnosť oproti súčasnosti?

Prostredníctvom metódy nazývanej „Skenovanie horizontu“ budeme hľadať znaky zmien a vyberieme tie najdôležitejšie. Ide o štruktúrovaný a pomerne náročný prístup na hľadanie „stôp budúcnosti“. Najlepšie sa však používa (ak máte dostatok času) až po intuitívnejších prístupoch, ktoré vytvárajú počiatočné povedomie o možných zmenách (ako napríklad aktivita uvedená vyššie). Najmä, ak pracujete s mládežou.

„Skenovanie horizontu“ je tiež skvelý spôsob, ako:

- zapojiť skupinu do výskumu a budovania kolektívnych poznatkov;
- sa zjednotiť v tom, čím sa budúcnosť bude líšiť od prítomnosti, čo si nevyžaduje vzájomnú dohodu na tom, aká je prítomnosť a ani na tom, aká bude budúcnosť.

Cieľ	Zachytiť, porozumieť a posúdiť dôležitosť prvotných varovných signálov zmeny.
Trvanie	Počiatočná práca: Približne pol dňa. Následne výskum trvá týždeň alebo viac (môže byť zadaný ako „úloha“) - ideálne v pároch alebo malých skupinách. Následná skupinová práca: 90 - 120 minút.
Nastavenie	• Krok #1 „Zber a dokumentovanie“: výskum v skupine 2 až 3 ľudí alebo individuálny výskum• Krok #2 „Zoskupovanie, hodnotenie a prioritizácia“: celá skupina Skenovanie horizontu výrazne profituje z rozmanitosti. Neváhajte zapojiť viac ľudí, vyspovedajte aj ďalšie zdroje a pod.
Kedy?	Po úvodnom predstavení budúcností a intuitívnejších cvičeniach, ako sú „Fragmenty budúcnosti“ alebo „Stopy budúcnosti“ (vid' vyššie).
Referencia	Anna Grabtchak, Futures Platform, “How to Do Horizon Scanning: A Step-by-Step Guide”. ↗

Dôležité definície: globálne trendy a nenápadné signály

Existujú dva hlavné typy faktorov zmeny a je dôležité medzi nimi rozlišovať:

- **Globálne trendy:** Globálne trendy sú hlavné hybné sily zmeny, ktoré sú zvyčajne dobre známe a zdokumentované. Súčasné konanie môže mať na ne len malý vplyv. Otvorené otázky sú skôr o účinkoch trendu než o jeho existencii.
→ Neistota (je tento faktor skutočný a významný?): nízka
→ Dopad (vyvolá tento faktor významnú zmenu v budúcnosti?): vysoký

Príklady:

*Demografia (miera pôrodnosti a úmrtnosti sa mení veľmi pomaly)
Klimatická zmena (väčšina klimatických zmien počas jednej alebo dvoch dekád je už „rozhodnutá“, súčasné činnosti budú mať vplyv len v dlhšom časovom horizonte)*

- **Nenápadné signály:** Sú nové alebo vznikajúce javy, ktoré môžu, ale nemusia trvať a narastať na dôležitosť. Ale ak áno, môžu mať dramatické účinky. Súčasné činnosti môžu mať na ne významný vplyv, formovať ich, urýchľovať alebo spomaľovať. Nenápadnými signálmi označujeme jemné, často nenápadné náznaky budúcich zmien alebo vývoj, ale sú zatiaľ ťažko rozpoznateľné alebo menej zreteľné.
→ Neistota (je tento faktor skutočný a významný?): veľmi vysoká
→ Dopad (vyvolá tento faktor významnú zmenu v budúcnosti?): vysoký

Príklady:

*Nová technológia (napr. technológia blockchain)
Komunity podporujúce zníženie rastu tzv. “degrowth”
Alternatívy k mäsu*

Krok #1: Zber a dokumentovanie globálnych trendov a nenápadných signálov

Nastavenie: Skupiny 2 až 3 účastníkov.

Trvanie: aspoň pol dňa, aj viac vrátane domácej úlohy

Aké faktory zmeny najhlbšie ovplyvnia našu budúcnosť v nadchádzajúcich rokoch? Aké sú globálne trendy a nenápadné signály, ktoré poukazujú na možné alebo dokonca pravdepodobné zmeny? Aby sme na tieto otázky odpovedali, je potrebné urobiť nejaký prieskum.

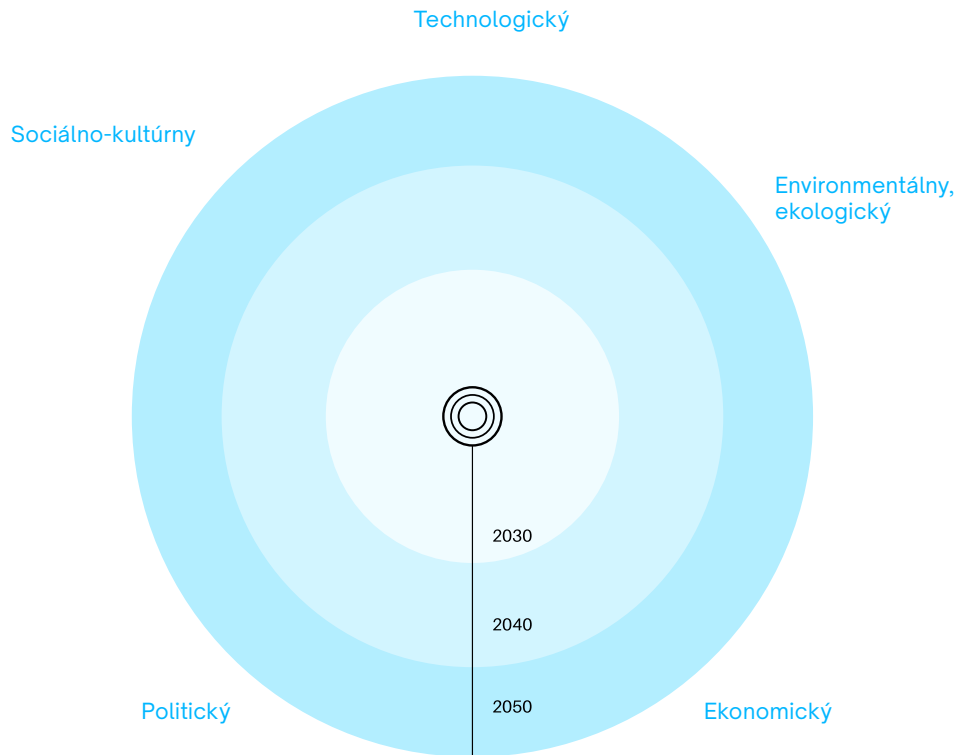
Každej skupine bol pridelený „Radar predpovedania“ (pozri nižšie), ktorý pomôže pri zbieraní a kategorizovaní globálnych trendov a nenápadných signálov, ktoré identifikujete.

Venujte pozornosť:

- Rôznym časovým horizontom: niektoré faktory zmeny môžu byť už dnes viditeľné, zatiaľ čo iné sa môžu stať dôležitými až neskôr;
- Rôznym uhlom, prostredníctvom ktorých by ste mali hľadať globálne trendy a nenápadné signály: sociálno-kultúrne, technologické, ekonomické, environmentálne, politické (STEEP).

Mali by ste byť schopní prísť so 6 až 8 globálnymi trendami a/alebo nenápadnými signálmi, ktoré ideálne rovnomerne rozdelíte do kategórií STEEP. Nie menej (musíte sa pozerať širšie), nie oveľa viac (mali by ste byť schopní vybrať to najdôležitejšie).

RADAR PREDPOVEDE

= Ako začať?

Zadanie:

- Využite výsledky z predchádzajúcich cvičení (ak ste ich zrealizovali), najmä z aktivity „Stopy budúcnosti“.
- Pustite sa do širokospektrálneho vyhľadávania na webe („budúcnosť...“, „trendy v...“, „narušenie...“, „revolúcia v...“), potom ich vylepšite.
- Hľadajte na sociálnych sieťach.
- Vyhľadajte súhrnné informácie od kľúčových expertov, oficiálne prognostické správy, špecializovaných blogerov (napríklad mnohí z nich vytvárajú každoročné zoznamy trendov, nenápadných signálov, „veci, na ktoré si dať pozor...“), atď.

Inštrukcie:

Účastníci prídu so zoznamom možných globálnych trendov a nenápadných signálov. Musia opísať určitý druh zmeny, nielen kategóriu. Príkladom je „starnúca populácia“ namiesto „demografie“. Spoločne vyberte 6 až 8 trendov, ktoré sa vám zdajú byť najvýznamnejšie. Majte pritom na pamäti tému školenia. Ak je témou „budúcnosť vzdelávania vo vašej krajine“, ktoré z týchto faktorov sa zdajú byť najvýznamnejšie?

> Zdokumentujte vybrané globálne trendy a nenápadné signály

Zadanie:

Teraz potrebujete podložiť svoje globálne trendy a nenápadné signály údajmi a analýzami.

Chcete posúdiť:

- Tlch význam: aký rozsiahly je tento faktor (alebo je pravdepodobné, že sa stane)? Ovplyvňuje každého alebo len niektorých konkrétnych ľudí? Každú činnosť alebo len vybrané oblasti?

- Kedy sa prejavia: Ak je zmena postupná, zvolte dátum, ktorý zodpovedá prahovej hodnote (napríklad „do roku 20XX bude X% populácie staršej ako 65 rokov“).
- Ich pravdepodobnosť: Je to globálny trend (už prítomný a/alebo vysoko pravdepodobný) alebo nenápadný signál (ktorý sa môže, ale nemusí v budúcnosti rozrásť)?
- Ich potenciálny vplyv na vašu tému: Ako hlboko by to mohlo ovplyvniť danú tému? Aké druhy zmien by to mohlo vyvolať?

Inštrukcie:

Rozdeľte globálne trendy a nenápadné signály v rámci vašej skupiny, aby každý účastník mal 2 alebo 3 položky, ktoré zdokumentuje.

Cieľom je vyplniť nasledujúcu šablónu:

Šablóna: Dokumentácia globálneho trendu alebo nenápadného signálu

**Faktor zmeny: Napríklad „Starnutie populácie“
- Je to globálny trend alebo nenápadný signál? Prečo?**

Popíšte globálny trend alebo nenápadný signál:

Poskytnite zdroje a podporné údaje:

Popíšte potenciálne dopady na našu tému:

Popíšte spory o tomto globálnom trende alebo nenápadnom signáli:

Aby ste zdokumentovali každý globálny trend a nenápadný signál, musíte hľadať relevantné informácie, ale tiež sa vedieť kriticky pozrieť na svoje zdroje informácií.

- Oslovte expertov a inovátorov (kontaktujte ich, čítajte ich príspevky alebo rozhovory).
- Pozrite sa, aké informácie ponúkajú médiá a sociálne siete.
- Čítajte odborné správy.
- Ak je to relevantné, snažte sa podporiť kvalitatívnu analýzu kvantitatívnymi údajmi.

Trochu mediálnej gramotnosti

Teraz je tiež vhodný čas naučiť sa kriticky hodnotiť zdroje informácií:

- Odkiaľ pochádzajú údaje a analýzy? Má zdroj záujem propagovať globálny trend alebo signál (napríklad zdroj z priemyslu)? Akým spôsobom ste získali informácie: priamo bez sprostredkovania, vlastným výskumom alebo z iných zdrojov?
- Existujú kombinované, nezávislé zdroje, ktoré hovoria podobné veci alebo ide o jediný zdroj?
- Existuje polemika o dôležitosti a/alebo pravdepodobnosti globálneho trendu alebo nenápadného signálu alebo o jeho dopade na vašu tému? Ak áno, aké sú opačné argumenty a odkiaľ pochádzajú?

- Čo robiť**
- Znásobte zdroje (sociálne a tradičné médiá, organizácie a jednotliví odborníci, podnikatelia alebo aktivisti)
 - Zamerajte sa na pohyb: hľadajte faktory, ktoré budú alebo by mohli výrazne odlišovať budúcnosť od súčasnosti
 - Diverzifikujte: nenasledujte len jeden myšlienkový pochod, ale hľadajte faktory v niekoľkých dimenziách STEEP
 - Venujte pozornosť kontroverziám, neistote a rozporom

- Čo nerobiť**
- Nezameriavajte sa výlučne na technológie a ani na to, čo sa deje iba na sociálnych sieťach
 - Neprepadnite senzácii tzv. „hajpu“ (hoci „hype“ môže byť signál) ani konzervativizmu (neodmietajte všetko, čo sa zdá byť príliš nové alebo zvláštne)
 - Neodchádzajte od témy (ak niečo nemá významný vplyv na budúcnosť témy, ktorú skúmate, potom je to mimo témy)

Krok #2: Hodnotenie a prioritizácia globálnych trendov a nenápadných signálov

Nastavenie: Celá skupina.

Trvanie: približne 2 hodiny

Teraz je čas urobiť rozhodnutia spomedzi všetkých globálnych trendov a nenápadných signálov zdokumentovaných účastníkmi, ktoré sa zdajú byť najvýznamnejšie pre celú skupinu.

1. Začnite porovnaním radarov:

- Existujú podobné globálne trendy alebo nenápadné signály, ktoré by sa dali spojiť? Ak áno, zlúčte ich do jedného.
- Existujú globálne trendy alebo nenápadné signály, ktoré je potrebné lepšie vysvetliť, aby im každý rozumel?

→ Spoločne vytvorte jeden spoločný radar, kde budú prítomné všetky zostávajúce globálne trendy a nenápadné signály.

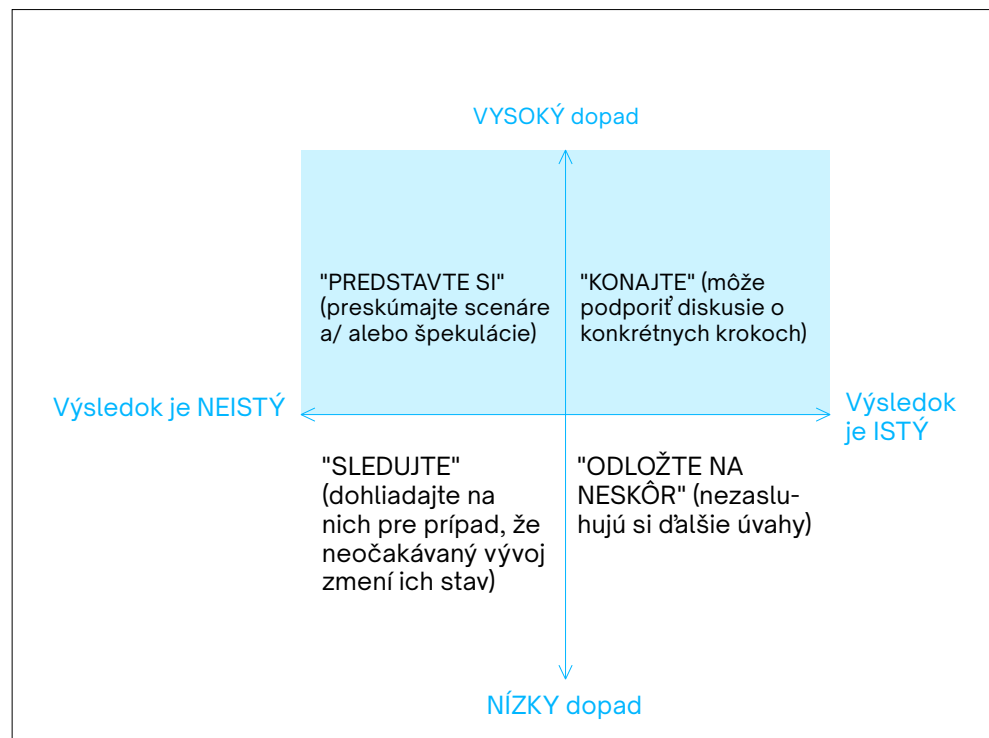
2. Ohodnoťte každý zo zostávajúcich globálnych trendov a nenápadný signál

pozdĺž dvoch osí:

- Pravdepodobnosť (veľmi neistá/ skôr neistá / skôr istá / úplne istá)
- Potenciálny dopad na našu tému (nízky/ mierny/ znateľný/ veľký/ revolučný)

3. Zmapujte faktory pozdĺž dvoch osí. To vám pomôže sústrediť sa na faktory s najvyšším dopadom (dva horné kvadranty).

Bude to diskusia a občas aj polemika. Je úplne v poriadku mať rozdielne názory na to, čo je nenápadný signál a čo je globálny trend. Princíp demokracie (kto v skupinách hlasuje za čo) bude dobrým spôsobom, ako určiť trendy.

Záver

Teraz máte krátky a podrobný zoznam veľmi dôležitých „faktorov zmeny“, ktoré boli identifikované, preskúmané a zhodnotené účastníkmi. Vedľajším efektom vytvorenia tohto zoznamu je spojiť skupinu v uvedomení si, že zajtrašok sa bude výrazne líšiť od dneška a že môžu byť aktérmi aspoň niektorých z týchto zmien.

Vybrané „faktory zmeny“ sú tiež skvelým obsahom na zdieľanie mimo skupiny pre každého, kto má záujem o prácu v oblasti predvídania budúcnosti.

2.3 FAKTORY ZMENY

Čo nasleduje, je rýchlejší a jednoduchší spôsob, ako oboznámiť účastníkov s globálnymi trendmi a nenápadnými signálmi a pripraviť ich na ďalšiu fázu, kde účastníci vytvoria svoje vlastné príbehy o budúcnosti. Táto aktivita je teda alternatívou k úplnému „Skenovaniu horizontu“ ako je popísané v časti 2.2.

Aké sú hlavné faktory, ktoré by mohli spôsobiť alebo pravdepodobne spôsobia, že sa budúcnosť bude líšiť od súčasnosti?

V rámci tejto aktivity odprezentujte účastníkom niekoľko vopred napísaných „faktorov zmeny“, ku ktorým môžu pridať svoje vlastné. Následne budú mať za úlohu vybrať tie, ktoré majú najväčší vplyv na horizont budúcnosti a tému, na ktorej pracujú.

Táto aktivita je tiež skvelý spôsob, ako:

- zapojiť skupinu do výskumu a spoločného budovania vedomostí,
- sa zjednotiť v tom, čím sa budúcnosť bude líšiť od prítomnosti, čo si nevyžaduje dohodu o tom, aká je prítomnosť a ani na tom, aká bude budúcnosť.

Cieľ	Zachytiť, porozumieť a posúdiť dôležitosť znakov zmeny, ktoré možno nájsť v súčasnosti a ktoré budú alebo môžu mať vplyv na budúcnosť.
Trvanie	2 - 3 hodiny
Nastavenie	Celá skupina, niekedy rozdelená na podskupiny po 2 alebo 3 účastníkoch.
Kedy?	Po úvodnom predstavení budúcností a intuitívnejších cvičeniach, ako sú „Fragmenty budúcností“ alebo „Stopy budúcnosti“ (viď vyššie).
Referencia	PluralityUniversityNetwork/Société Française de Prospective, “Scenarios and Narratives for the 21st Century” . ↗

Čo je “faktor zmeny”?

„Faktor zmeny” je globálny trend alebo nenápadný signál (pozri vyššie, strana 24), ktorý pravdepodobne významne ovplyvní budúcnosť témy, na ktorej pracujete a ktorú skúmate (vzdelávanie, mestá, atď.). Faktor zmeny je v rozpore so súčasným stavom, ale nemusí nevyhnutne určovať účinky zmeny.

Existujú dva hlavné typy faktorov zmeny a je dôležité medzi nimi rozlišovať: *Popíšte globálne trendy a nenápadné signály, ako je uvedené vyššie.*

Príprava na túto aktivitu

Aby ste mohli vykonať túto aktivitu, potrebujete mať pripravených niekoľko kartičiek popisujúcich 8 až 12 faktorov zmeny, ktoré sa zdajú byť obzvlášť významné pre danú tému vo vami zvolenom časovom horizonte.

V Prílohe 4 nájdete počiatočný zoznam všeobecných faktorov zmeny. Možno ich však budete chcieť prispôbiť a pridať svoje vlastné. Ako? Tak, že vykonáte vlastné „skenovanie horizontu“ (pozrite kapitolu 2.2). Táto aktivita je teda menej náročná na účastníkov ako v predchádzajúcej kapitole 2.2, ale môže si z vašej strany vyžadovať viac prípravy.

Krok #1: Objavovanie a diskusia o faktoroch zmeny

Nastavenie: podskupiny po 6 až 8 účastníkov

Trvanie: 60 - 90 minút

Rozložte kartičky „Faktory zmeny“ na stôl, na podlahu alebo na stenu.

Zadanie:

Pripravili sme zoznam globálnych trendov a nenápadných signálov (pozri definície vyššie), ktoré by mohli transformovať (názov témy) v najbližších rokoch. Niektoré sú však určite dôležitejšie ako iné. Vašou úlohou bude vybrať najviac 5 týchto kartičiek, ktoré majú najväčšiu pravdepodobnosť zásadne transformovať (názov témy), na ktorej pracujete.

Ale najskôr: Čo chýba? Sú nejaké sily zmeny, ktoré vidíte okolo seba, alebo o ktorých ste čítali či počuli, a ktoré tu nevidíte? Vezmite si čas na to, aby ste si pozreli kartičky, bez toho aby ste si ich museli všetky prečítať. Ak vám niečo chýba, dajte nám vedieť.

- Účastníci majú niekoľko minút na to, aby si prezreli kartičky.
- Ak niekto zistí, že chýba nejaký faktor zmeny, požiadajte ho, aby opísal, čo chýba. Poradte sa so skupinou: Súhlasíte, že je to dôležité? Máte pocit, že tento faktor je už prítomný na niektorej z existujúcich kartičiek?
- Ak skupina súhlasí, že to chýba, vytvorte prázdnu kartičku s názvom chýbajúceho faktora.

Teraz musíte vybrať jeden faktor zmeny, ktorý považujete za jeden z najvýznamnejších a venujte chvíľu jeho prečítaniu, zamysleniu sa nad ním ešte predtým, ako ho predstavíte skupine. Chceli by sme, aby ste to urobili v skupinách po 2 (+ v jednej skupine

po 3, ak je počet účastníkov nepárny), aby ste mohli spoločne diskutovať o tom, ako najlepšie prezentovať váš faktor zmeny.

- Jeden účastník si vyberá jeden faktor zmeny (vrátane tých, ktoré možno pridali predtým)
- Kto má záujem v tejto veci s ním alebo s ňou spolupracovať? A tak ďalej, kým nebudú všetky skupiny zostavené.
- Nie všetky faktory zmeny boli vybrané, čo je v poriadku. Je to prvý spôsob hodnotenia, ktoré z nich sú pre skupinu najdôležitejšie a ktoré nie.
- V podskupinách si účastníci pripravujú veľmi krátku prezentáciu:
Čo je tento faktor zmeny?
Je to skôr globálny trend alebo nenápadný signál?
Existuje nejaký fakt alebo údaj, ktorý môže ilustrovať, aký významný je tento faktor?
Aké by mohli byť účinky tohto faktora na (názov témy)?
- Každá podskupina sa odprezentuje všetkým účastníkom.

Krok #2: Hodnotenie vybraných faktorov zmeny

Nastavenie: celá skupina

Trvanie: 45 - 60 minút

Teraz máte menší zoznam faktorov zmeny, ktoré účastníci vybrali a popísali jednému druhému. Stále je však zaujímavé, aby ste ich hodnotili: Ktoré sú najvýznamnejšie? Ktoré sú najpravdepodobnejšie, aby sa stali? Použite veľký hárok papiera alebo kartón s dvomi osami (pozri nižšie): jedna pre dopad a jedna pre pravdepodobnosť (od „veľmi neisté“ po „veľmi pravdepodobné“).

Hodnotenie kartičiek faktorov zmeny

Velmi pravdepodobné

Velmi neisté

→ Dopad na <tému>

Zadanie:

Teraz musíme určiť, ktoré z týchto faktorov sú najpravdepodobnejšie, aby sa stali. A ak nastanú, ktoré budú mať najväčší dopad.

- Zamerajte sa na kartičky faktora zmeny, ktoré ste si vzájomne naštudovali a popísali, a umiestnite ich na tento graf.
- Skupina sa musí dohodnúť na tom, ktorá kartička kam pôjde.

Záver

Hlavnými zámermi tejto aktivity bolo:

- Oboznámiť účastníkov s globálnymi trendmi a nenápadnými signálmi.
- Dohodnúť sa na hlavných dôvodoch, prečo sa zajtrašok bude výrazne líšiť od dneška.

Skupina je teraz pripravená vytvárať vlastné príbehy budúcnosti!

FÁZA 3: TVORENIE PRÍBEHOV A OBRAZOV BUDÚCNOSTI

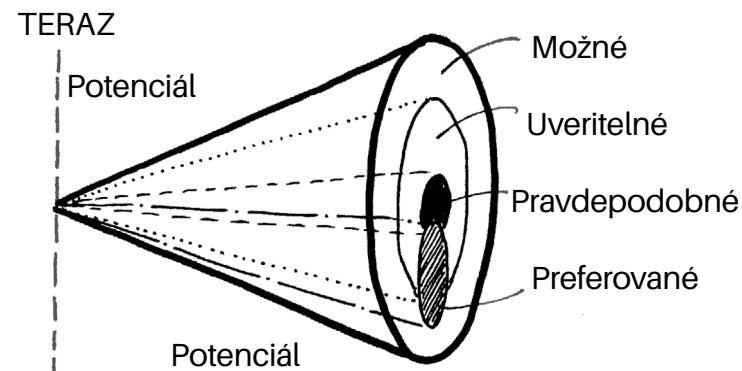

FÁZA 3: TVORENIE PRÍBEHOV A OBRAZOV

BUDÚCNOSTI

Budúcnosti sú v množnom čísle. Neexistuje len jedna predurčená budúcnosť, ale skôr viaceré potenciálne budúcnosti, ktoré sa môžu rozvinúť na základe rôznych faktorov, rozhodnutí a neistôt. V praxi skúmania budúcností sa zaoberáme:

- **Možné budúcnosti:** Všetky budúcnosti, ktoré by sa mohli stať. Zohľadňujeme pritom celý rozsah toho, čo je možné si predstaviť, aj keď je to vysoko nepravdepodobné. Sem patria aj nepredvídateľné udalosti, ako napríklad globálna pandémia.
- **Uveriteľné budúcnosti:** Budúcnosti, ku ktorým by mohlo logicky dôjsť na základe súčasných vedomostí a chápania fungovania systémov. Takisto nové trendy, ako sú napríklad učiteľia na TikToku, by sa mohli stať dôležitými v oblasti vzdelávania, no nie je to celkom pravdepodobné.
- **Pravdepodobné budúcnosti:** Budúcnosti, ktoré pravdepodobne nastanú na základe súčasných trendov, trajektórií a dôkazov. Očakáva sa, že hybridné vyučovanie bude aj naďalej formovať budúcnosť vzdelávania.
- **Preferované budúcnosti:** Budúcnosti, ktoré určitá skupina ľudí túži alebo sa ich snaží vytvoriť na základe svojich hodnôt, cieľov a ambícií. Ideálny scenár univerzálneho prístupu k vzdelaniu môže byť napríklad víziou pedagógov.

Zdroj: Joseph Voros, a generic foresight process framework (2003)

„Kožel' budúcností“

Pochopením týchto rôznych kategórií budúcností sa môžeme lepšie orientovať v neistote, robiť informované rozhodnutia a môžeme tak pracovať na vytváraní budúcnosti, ktorá bude v súlade s našimi hodnotami a cieľmi.

Po identifikovaní faktorov zmeny (globálnych trendov a nenápadných signálov) by malo byť ďalším cieľom pre našich účastníkov vytvorenie ich vlastných kolektívnych „obrazov budúcnosti“: scenárov, príbehov, vizuálov alebo iných znázornení toho, aká by budúcnosť (názov témy) mohla alebo mala vyzeráť a aký by to mal byť pocit.

Existuje veľa spôsobov, ako to urobiť. Niektoré sú veľmi formálne, iné menej. V tejto časti popíšeme dva z najdostupnejších prístupov - prvý je trochu formálny a zameriava sa na „premenu našich nevyslovených predpokladov o budúcnosti na jasné, zreteľné a jednoznačné významy“ (UNESCO) a druhý je viac hravý a zameriava sa na vytváranie dobrých príbehov o (alebo z) budúcnosti.

3.1. PRAVDEPODOBNÉ, ŽELANÉ A STABILNÉ BUDÚCNOSTI

Teraz, keď sme si identifikovali, čím sa budúcnosť bude líšiť od súčasnosti („faktory zmeny“), mali by sme si ju vedieť predstaviť. Alebo skôr tieto budúcnosti, keďže existuje veľa možných budúcností. Keďže však budúcnosť existuje iba v našej predstave, to, čo môžeme skutočne urobiť, je zdieľať naše vlastné opisy rôznych budúcností. Môžeme sa ich pokúsiť názorovo zladiť do jednej, ktorá sa zdá byť vhodná pre všetkých alebo aspoň pre väčšinu účastníkov.

To, čo budeme spoločne robiť, je založené na metóde „Laboratóriá gramotnosti na formovanie budúcností“ (“Futures Literacy Lab”), ktorú navrhla organizácia UNESCO s cieľom „premeniť naše nevyslovené predpoklady o budúcnosti na jasný význam“ s pomocou kolektívneho poznania.

Cieľ	Otvorene vyjadrite a zdieľajte predpoklady účastníkov o budúcnosti a skombinujte „pravdepodobné“ a „želané“ obrazy budúcnosti, aby ste spoločne opísali „stabilnú“ budúcnosť, ktorá sa zdá byť zároveň želaná aj dosiahnuteľná.
Trvanie	Pol dňa (minimálne) až (ideálne) jeden deň
Nastavenie	Väčšina práce sa realizuje v skupinách 6 až 8 účastníkov. Ak je viac účastníkov, plenárne zasadnutia poslúžia na to, aby (1) vystavili účastníkov rôznorodosti perspektív o budúcnosti a (2) zozbierali vyprodukované poznatky a nazhromaždili vhľady či zistenia.
Kedy?	Po úvodnom predstavení budúcností a intuitívnejších cvičeniach.
Referencia	• Riel Miller, “Transforming the future: Anticipation in the XXIst century”, Routledge, 2019 (free download) ↗• Unesco Futures Literacy Labs documentation. ↗

Krok #1: Pravdepodobné budúcnosti

Nastavenie: podskupiny po 6 až 8 účastníkov

Trvanie: 45 minút

Zadanie:

„Východiskovým bodom laboratória je diskusia o pravdepodobných budúcnostiach. Sú to obrazy budúcnosti, na ktoré by ste sa spoliehali, že sa stanú. Váš najlepší odhad toho, čo sa pravdepodobne stane. Zavrite oči, napočítajte do desať a potom ich otvorte. Je rok 2040 a vašou úlohou je opísať pravdepodobný stav (názov témy, na ktorej pracujete) vo (vašom časovom horizonte).

Skúste sa nad tým zamyslieť z rôznych perspektív - z pohľadu občana, mladého aj staršieho človeka, verejného činiteľa snažiaceho sa odvieť čo najlepšiu prácu, podnikateľa, človeka v práci, zraniteľnej osoby a pod. Opíšte, ako fungujú svet okolo vás v roku 2040. Ak chcete, predstavte si to, ako by ste robili sériu záberov z každodenného života. Použite prítomný čas: Ste v roku (cieľový rok)!“

Inštrukcie:

- Účastníci individuálne strávia 5 minút písaním alebo kreslením na lepiaci papierik (“post-it”) rovnakej farby dva až tri konkrétne popisy najpravdepodobnejších charakteristík budúcnosti (témy). Jeden “post-it” papierik na jeden výrok.
- Každý člen skupiny zdieľa svoje jednotlivé výroky. Facilitátor umiestni výrok na flipchart tabuľu a zoskupí podobné vyhlásenia (treba overiť, či účastníci súhlasia s každým zoskupením), čím vytvorí kolektívny obraz pravdepodobnej budúcnosti.

- Neexistujú správne alebo nesprávne výroky. Nikto nemôže tvrdiť, že pozná budúcnosť. Navyše, naším cieľom je objasniť, čo majú účastníci na mysli skôr než vedecky hodnotiť pravdepodobnosť tej či inej zmeny. Nesnažíme sa ani dosiahnuť konsenzus alebo dohodu na jednej jedinej skupinovej predstave. Myšlienkou je vytvoriť koláž, zostavu momentiek budúcnosti.

Krok #2: Želané budúcnosti

Nastavenie: rovnaké podskupiny 6 až 8 účastníkov

Trvanie: 45 minút

Zadanie:

„Opäť sa prebudíte v (cieľovom roku). Tentoraz nie v najpravdepodobnejšej budúcnosti, ale v takej, ktorú považujete za preferovanú alebo želanú. Popíšte svoju preferovanú predstavu budúcnosti v (tejto téme). Nerobte si starosti ohľadne toho, nakoľko je realistická. Zamyslite sa nad hodnotami, ktoré vás inšpirujú v tom, ako uvažujete o dobrých alebo preferovaných budúcnostiach. Skúste opísať konkrétne situácie alebo scény, ako veci fungujú, osobné skúsenosti, čo sa deje počas bežného dňa...“

Inštrukcie:

- Účastníci individuálne strávia 5 minút tým, aby napísali alebo nakreslili na lepiaci papierik (“post-it”) odlišnej farby ako predtým, dva až tri konkrétne popisy požadovaných charakteristík budúcnosti (danej témy). Jeden “post-it” papierik na jeden výrok.
- Každý člen skupiny zdieľa svoje jednotlivé výroky. Facilitátor umiestni výrok na flipchart tabuľu a zoskupí podobné vyhlásenia (treba overiť, či účastníci súhlasia s každým zoskupením), čím vytvorí kolektívny obraz budúcnosti.
- Opäť platí, že skupina sa nemusí zhodnúť na tom, čo je preferované.

Krok #3: Hodnotenie a výber výrokov o budúcnosti

Nastavenie: rovnaké podskupiny 6 až 8 účastníkov

Trvanie: 45 - 60 minút

Zadanie:

V tejto fáze preskúmame vyhlásenia týkajúce sa pravdepodobných a želaných budúcností a zoradíme ich nasledujúcimi spôsobmi:

- Najprv zoradíme pravdepodobné charakteristiky podľa toho, ako sú želané.
- Potom zoradíme preferované charakteristiky z hľadiska ich pravdepodobnosti.

Inými slovami, skupina musí rozhodnúť, ktorý z výrokov týkajúcich sa pravdepodobnej budúcnosti, je najviac žiadúci – pravdepodobná budúcnosť, ktorú najviac chcete, aby sa stala. A pri výrokoch o preferovanej budúcnosti je ich úlohou rozhodnúť, o ktorom z nich si skupina myslí, že je najpravdepodobnejší, aby sa stal – želaná budúcnosť, ktorá sa zdá byť najrealistickejšia.

Inštrukcie:

- Každý účastník dostane štyri farebné bodky. Pomocou týchto bodiek bude:
 - Najskôr hlasovať za 2 pravdepodobné charakteristiky, ktoré považuje aj za žiadúce.
 - Následne hlasovať za 2 žiadúce charakteristiky, ktoré podľa neho majú najväčšiu pravdepodobnosť, že sa stanú v (cieľovom roku).
- Výsledkom je výber jednej pravdepodobnej charakteristiky, ktorú si skupina najviac žela. Podobne jednej preferovanej charakteristiky, ktorú skupina považuje za najpravdepodobnejšiu.
- Ak dôjde k nerozhodnému výsledku, nechajte skupinu diskutovať tak, aby zostala len pri dvoch charakteristikách, ktoré sa budú zdieľať v pléne.
- Diskutujte o obraze, ktorý predstavujú dve vybrané vyhlásenia. Pripravte si dvojminútovú prezentáciu tejto budúcnosti, ktorá bude zdieľaná v pléne (alebo s externými účastníkmi).

Krok #4: „Stabilné“ budúcnosti

Nastavenie: celá skupina (plénum)

Trvanie: 45 minút

Zadanie:

Každá podskupina prišla s dvoma vyhláseniami - jedno o ich preferovanej „pravdepodobnej budúcnosti“ a druhé o ich najpravdepodobnejšej „želanej budúcnosti“.

Teraz máte dve minúty na ich prezentáciu. Na základe toho necháme vzniknúť kolektívny obraz „stabilnej“ budúcnosti. A teda takej, ktorá sa zdá byť uskutočniteľná a stojí o ňu bojovať.

Inštrukcie:

Každá podskupina predstaví svoje dva výbery v pléne (každý po dva minúty). Je čas na zodpovedanie krátkych objasňujúcich otázok. Ako skupiny prezentujú, začína sa vytvárať obraz budúcnosti (téma) v (cieľovom roku). Tieto opisy budú slúžiť ako základ pre vytvorenie „stabilného kolektívneho obrazu“ budúcnosti.

Možnosť: Zvýraznenie rozdielov medzi „stabilnou budúcnosťou“ a súčasnosťou

Účastníci sú pozvaní na opis kľúčových rozdielov medzi „stabilnou budúcnosťou“ a súčasnosťou: Čo zmizlo? Čo sa objavilo a dnes neexistuje? Čo sa zásadne zmenilo?

- Každý účastník individuálne napíše jeden “post-it” papierik pre každý typ rozdielu (nové / zmiznuté / zásadne zmenené).
- Účastníci zdieľajú svoje nápady. Facilitátor ich umiestni na tabuľu a zoskupí podobné nápady.
- Vynára sa kolaboratívny obraz toho, ako sa „stabilná budúcnosť“ líši od súčasnosti.

Zdôraznenie rozdielov medzi súčasnosťou a predstavou budúcnosti

Záver

Naučili sme sa:

- Jasne vyjadriť naše predstavy o budúcnosti a diskutovať o nich s ostatnými.
- Rozlíšiť medzi „pravdepodobnými“ a „želanými“ budúcnosťami.
- Spoločne si predstaviť „stabilnú budúcnosť“. Táto budúcnosť možno nebude tá, ktorá sa skutočne stane, ale môže sa stať stredobodom ďalších diskusií, projekcií a pod.

3.2. ŠPEKULATÍVNE FORMOVANIE BUDÚCNOSTI

Zatiaľ čo vyššie opísané aktivity sú skôr „intelektuálnejším“ cvičením o možných budúcnostiach, špekulovanie o možných svetoch v naratívoch a fiktívnych pojmoch mladí ľudia všeobecne vnímajú ako niečo, čo ich dokáže viac nadchnúť. Môže to tiež prispieť k ich gramotnosti formovania budúcností. Najmä, ak po nich nasledujú momenty venované rôznym úvahám (pozri fázu 4).

Veľmi dôležitým nástrojom v praxi zameranej na formovanie budúcnosti sú scenáre: príbehy o možných vývoch budúcnosti. Nie sú to predpovede, ale skôr predstavy o tom, čo by sa mohlo v budúcnosti udiť. Plánovanie scenárov zvyčajne skúma viacero rôznych budúcností³. Pomáhajú nám preskúmať alternatívne cesty, znižovať riziko a formovať flexibilnejší spôsob myslenia pre organizácie aj jednotlivcov. Zvážením rôznych scenárov sa môžeme lepšie pripraviť na neistoty, ktoré nás čakajú.

V tejto aktivite sa zameriame na vytvorenie jedného príbehu budúcnosti (jedného „scenáru“), pričom budeme čerpať z metód tvorivého písania.

³ Zvyčajne jeden scenár „bežného fungovania“, ktorý pokračuje v súčasných trendoch; jeden „preferovaný“ scenár; a možno aj ďalšie.

Cieľ	Rozvíjanie písaného, fiktívneho príbehu o budúcnosti (konkrétnej témy)
Trvanie	pol dňa
Nastavenie	Túto aktivitu je najlepšie vykonávať v malých skupinách (maximálne 8 až 10 osôb)
Kedy?	Môže sa vykonať po aktivite 3.1 („Stabilné budúcnosti“), ale aj priamo po aktivite „Faktory zmeny“ (pozri 2.2, 2.3)
Referencia	Na klasickú metódu „scenárov“: European Foresight Platform, “Scenario Method”. Na hravejšie metódy • Kuo-Hua Chen, Jeanne Hoffman, “Serious Play: Transforming Futures Thinking Through Game-based Curriculum Design” ↗; • Kerstin E. Cuhls, “Mental time travel in foresight processes” ↗.

Krok #1: Vytvorenie osnovy príbehu

Nastavenie: skupiny 8 až 10 účastníkov, prípadne menej

Trvanie: 45-60 minút

Zadanie:

Teraz máme:

- Ak skupina vykonala aktivitu 3.1. „Pravdepodobné, želané a stabilné budúcnosti“, ktorá je zároveň želaná aj pravdepodobná, teraz sa do nej ponoríme hlbšie tým, že si ju predstavíme ako príbeh.
- Ak skupina urobila iba aktivitu 2.2 „Skenovanie horizontu“ alebo 2.3 „Faktory zmeny“, budeme mať predstavu o globálnych trendoch a nenápadných signáloch, ktoré transformujú budúcnosť (názov témy). Teraz si predstavme, ako odlišná je táto budúcnosť tým, že ju napíšeme ako príbeh.

Inštrukcie:

- Pozrite sa na prvky, ktoré ste zhromaždili o stabilnej budúcnosti a/alebo faktoroch zmeny: Aké sú najdôležitejšie prvky, na ktorých chcete pracovať? Čo vám pripadá najzaujímavejšie, najžiadanejšie, najpodnetnejšie?
- Sformulujte hlavný smer vášho príbehu ako otázku začínajúcu slovami „Čo ak...?“
 - Ak je základ príbehu založený na „stabilnej budúcnosti“, zamerajte sa na jednu transformujúcu, definujúcu charakteristiku vašej budúcnosti.
Např.: Čo ak v (mieste) v (výhľadový rok) sa my (o čom je scenár)?
Príklad: „Čo ak sa v Bruseli v roku 2035 zameriame na budovanie hybridných vzťahov kritickým spôsobom?“
 - Ak je základ príbehu založený na vašich „faktoroch zmeny“, vyberte jeden faktor zmeny. Predstavte si, že sa stane dominantným a posuňte ho do extrému.
Príklad: „Čo ak v Bruseli v roku 2050 by mali dve tretiny

- populácie viac ako 60 rokov?“ „Čo ak by sa Brusel v roku 2050 úplne prestaval, aby sa prispôbil klimatickej zmene?“
- Predstavte si slobodne hlavné charakteristiky takejto imaginárnej budúcnosti. Existuje mnoho spôsobov, ako to urobiť v závislosti od zručností facilitátora a vkusu či ambícií skupiny:
 - Ako rozhovor: Účastníci strávajú niekoľko minút zapisovaním svojich nápadov na “post-it” papieriky (jeden nápad na jeden “post-it”) predtým, ako ich zdieľajú na spoločnej tabuli. Nechajte nápady voľne prúdiť. Povzbudzujte účastníkov, aby rozvíjali nápady ostatných (namiesto ich kritizovania). Potom im pomôžte zoskupiť ich nápady podľa identifikovaných tém.
 - Ako stavebná hra: Požiadajte účastníkov, aby si predstavili dom, ktorý je charakteristický pre túto budúcnosť. Dajte im materiál na prácu rukami - modelovaciu hlinu, drevené paličky, špagát, papier, farebné perá.
 - Iné možnosti.
 - Zhrňte hlavné prvky vášho príbehu do krátkeho návrhu (pol strana až jedna strana):
Príklad zo školenia v Bruseli: „Online priestor ponúka sféru možností na spojenie s ostatnými a objavovanie vzťahov a identity spôsobmi, ktoré sme si predtým nikdy nevedeli predstaviť. V minulosti sme trávili veľa času s avatarmi a ako avatari. Mali sme hybridné vzťahy bez toho, aby sme nad tým premýšľali. Dnes, v roku 2035, vedome rozvíjame sieť ľudí, s ktorými máme hlboké vzťahy založené na online alebo offline osobnej interakcii. Keď spoznávame nových ľudí vo virtuálnom svete, v určitom momente sa demaskujeme. Priateľstvá sú virtuálne alebo fyzické, pokiaľ tam existuje náklonnosť, solidarita a bezpečné prostredie. Aj keď fyzický a digitálny svet sú evidentne prepojené a kombinovane tvoria realitu, obmedzenia oboch svetov sú jednoznačné.“
 - Príklad z tréningu v Paríži: „Klimatická zmena, nerovnosti, konflikty identity - to všetko zhoršené sociálnymi médiami,

vytvorili vysoko polarizovanú a čoraz násilnejšiu spoločnosť. Politickou prioritou sa stalo zníženie úrovne emócií a napätia medzi rôznymi komunitami. Parížska odpoveď bola rozdeliť mesto do samostatných štvrtí, z ktorých každá má svoju špecifickú kultúru a pravidlá a homogénne obyvateľstvo. V jednej štvrti je zakázané vyjadrovať bolesť. V inej je zakázané toxické správanie, aj keď je neúmyselné. Dokonca aj deti môžu byť zakázané. Ľudia nemajú mená, pretože mnohé mená majú históriu spájania sa s násilím alebo jeho podnecovaním. Jedna štvrť je venovaná logike, vede a efektívnosti. Montmartre je zasa venovaný umeniu, ktoré v ostatných štvrtiach chýba. A tak ďalej. Výsledkom je, že ľudia stratili zvyk a dokonca schopnosť vyrovnávať sa s rozdielmi a so silnými emóciami. O niekoľko desaťročí neskôr sa mnohí mladí Parížania cítia obmedzení týmto prostredím. Cítia potrebu vytvoriť si vlastné identity, objavovať ďalšie aspekty svojho mesta a oslobodiť sa od prísnych hodnôt, ktoré sú v ich štvrtiach prísne vynucované. Takto vznikla Munity. Nachádza sa v bývalom areáli toho, čo kedysi bolo Latinskou štvrťou, a stala sa centrom, kde vedci študovali spôsoby, ako znížiť polarizáciu a konflikty. Práve tu bola vymyslená myšlienka rozdelenia Paríža do samostatných štvrtí. Po tomto období však upadla a prestala sa využívať, aj keď nebola zahrnutá do žiadnej zo štvrtí. Mladí Parížania, ktorí hľadali bezpečný priestor, si toto miesto potajme privlastnili. Potom, čo sa dostali k archívu a pochopili jeho úlohu, sa toto miesto stalo ostrovom odporu a experimentovania: Munity.“

- Počas prideleného času pridajte toľko podrobností, koľko chcete, ale snažte sa byť konzistentní, aby ste neoslabili dôveryhodnosť scenára.

Záver:

Písanie príbehov je užitočné cvičenie na preskúmanie našich túžob, strachov a presvedčení o budúcnosti. Umožňuje nám vyvíjať sa vďaka interakcii so skupinou.

Krok #2: Vytváranie sveta

Nastavenie: skupiny po 3 až 4 účastníkoch

Trvanie: 45 - 60 minút

Predtým, než sa pustíme hlbšie do príbehu, je „vytváranie sveta“ užitočný spôsob, ako pridať povrchovú štruktúru svetu, v ktorom sa príbeh odohráva. Zároveň je dôležité pozvať účastníkov, aby sa zaoberali komplexnosťou toho, čo je ústredná dimenzia gramotnosti formovania budúcnosti. „Vytváranie sveta“ (ktorý často používajú spisovatelia sci-fi predtým, než začnú písať svoje príbehy) možno opísať ako systematický tvorivý proces na vytváranie komplexných a koherentných prostredí alebo nastavení, v ktorých sa môžu vyjaviť príbehy budúcnosti.

Zadanie:

Teraz, keď máme osnovu nášho príbehu o budúcnosti, je čas ju konkretizovať. „Vytváranie sveta“ sa používa na preskúmanie rôznych možností a záverov scenára. A teda na predstavenie toho, čo by mohol mať za následok. Je veľmi bežným nástrojom, ktorý používajú autori vedecko-fantastických príbehov a tvorcovia filmov. Budeme tvorivo diskutovať („brainstormovať“) napríklad o tom, aké politické inštitúcie budú regulovať naše digitálne sociálne interakcie, aké zariadenia budeme používať na učenie sa nových vecí, aký druh umenia vznikne, atď.

Inštrukcie:

- Na stenu alebo hárok papiera vytvorte mriežku pomocou pásky s 5 až 7 stĺpcami. Mala by obsahovať 7 oblastí nášho sveta budúcnosti (sociálna, ekonomická, technická, environmentálna, politická – možno budete chcieť pridať jednu alebo dve ďalšie, napríklad umeleckú). Každý stĺpec bude mať tri riadky s rôznymi úrovňami vplyvu (individuálny, komunitný/ organizačný, spoločenský). Nad mriežku napíšte názov vášho

príbehu.

- Spojte sa do malých skupín po 3 až 4 ľuďoch.
 - Každá skupina dostane jednu (alebo dve) domény nášho sveta budúcnosti a diskutuje, čo všetko vidia ako možné zmeny v tomto svete - na individuálnej, komunitnej alebo organizačnej a spoločenskej úrovni.
 - Zapíšte svoje nápady na “post-it” papieriky.
- Nalepte papieriky na správne miesto na mriežke.
Po nalepení papierikov vašej skupiny si prečítajte papieriky ostatných skupín a pridajte nápady aj na iné miesta na mriežke.

Mriežka pre vytváranie sveta

	Politická oblasť	Ekonomická oblasť	Sociálna oblasť	Technická oblasť	Environmentálna oblasť	...	...
Individuálny vplyv							
Komunitný/ organizačný vplyv							
Spoločenský vplyv							

Záver:

„Vytváranie sveta“ je cvičenie, ktoré môže trvať od 15 minút až do 10 hodín. Robí naše predstavy o budúcnosti živými a hmatateľnými. Na základe nápadov účastníkov s nimi môžete opäť reflektovať, čo ich prekvapilo, čo im prišlo zaujímavé, čo majú spoločné, či chcú v takom svete žiť a pod.

Krok #3: Hranie rolí v budúcnostiach

Nastavenie: skupiny po 3 až 4 účastníkoch

Trvanie: 1 - 2 hodiny

Môžete pridať bohatší rozmer do svojho príbehu o budúcnosti tým, že sa mentálne presúvate medzi prítomnosťou a budúcnosťou. Cieľom je skúmať našu budúcnosť cez vlastné prežívanie a preniesť účastníkov do budúcnosti, ktorú si začali predstavovať. Mentálne cestovanie v čase nám umožňuje vopred zažiť budúcnosť a pomáha pochopiť zložitosť prítomnosti.

V praxi mentálne cestovanie slúži v čase ako praktický výskumný nástroj. Zahŕňa využitie „vytvárania mentálnych obrazov“ na vizualizáciu a skúmanie možných budúcností. Nejde teda len o pohľad späť alebo vpred. Ide o využitie našej mentálnej kapacity na navigáciu v čase a predvídanie potenciálnych výsledkov.

Účastníci cvičenia mentálneho cestovania v čase môžu byť prenesení do budúcnosti a byť pozorovateľmi, no môže to tiež viesť k stvárneniu postavy z budúcnosti. V týchto budúcnostiach môžu byť sami sebou, ale môžu sa stať aj niekým iným.

Aktivita prebieha v dvoch sekvenciách:

> Sekvencia #1 (individuálne cestovanie v čase):

Zadanie:

Doteraz bolo naše uvažovanie o budúcnostiach intelektuálnym cvičením. Teraz tieto budúcnosti navštívme. Dajme sa do kruhu do pohodlnej pozície na stoličke alebo sediac na deke či vankúši. Zamyslite sa nad jednou osobou alebo neľudskou bytosťou, zvierateľom či predmetom, ktoré by ste chceli stelesniť v našej budúcnosti. Môže to byť niekto, koho poznáte (bratranec/ sesternica, obsluha nočnej predajne za rohom) alebo fiktívna postava (robot v kozmetickom salóne, metaverzný šaman, hacker mozgu). Ak ide o fiktívnu bytosť alebo objekt, venujte nejaký čas tomu, aby ste si predstavili jej/ jeho vek, zázemie, aké má vzťahy, životnú situáciu, a pod.

Následne vás pozývam k meditácii. Zatvorte si oči a zhlboka sa nadýchnite.

Nadýchnite sa, precíťte celé svoje telo, vydýchnite, uvoľnite svoje telo.

Teraz cestujeme do roku (cieľový rok), nechajte si oči zatvorené a zostaňte s nami...

Zamyslite sa nad rolou, ktorú ste si vybrali na stvárnenie.

Pomaly vstúpte do tejto role a staňte sa ňou.

Je rok (výhľadový rok).

- Ako vyzerá vaše okolie?
- Je vonku zima alebo teplo?
- Ktoré tri veci vidíte okolo seba?
- Čo máte na sebe? Ako vyzeráte?
- Ako sa cítite mentálne a emocionálne?
- Aká je vaša super schopnosť alebo skrytý talent?
- Aké sú vaše strachy?
- Čo je pre vás v živote najdôležitejšie?
- Stretnete sa dnes s niekým?

- Čo robíte tesne pred spaním?
Teraz pomaly otvoríte oči o 5, 4, 3, 2, 1...
Vitajte v roku (výhľadový rok)!

Inštrukcie:

Toto je osobné cvičenie. Zamerajte sa na to, aby sa účastníci cítili pohodlne.

Poznámka:

Text môže byť prispôsobený v závislosti od skupiny a jej citlivosti. Je dôležité poznamenať, že pre niektorých z nás môžu byť obrazy budúcnosti konfrontačné. Preto je dôležité uistiť sa, že máte dostatočne dobré znalosti o vašej skupine predtým, ako budete pokračovať v týchto typoch cvičení.

Ak je hranie rolí pre mnohých účastníkov nové, môže byť dobré pridať krátky okamih na zamyslenie:

- Ako sa cítite?
- Čo sa stalo?
- Čo ste si uvedomili?
- Aké boli vaše „aha“ momenty?

> Sekvencia #2 (hranie rolí v malých skupinách):

Zadanie:

Teraz si predstavte malé scény, kde niekoľkí z vás (alebo z vašich postáv) budú interagovať v našom svete (cieľového roku). Tu je zoznam zadaní pre tieto scény (zadania pripravte vopred). Pozrite si príklady nižšie.

Vytvorte skupinky po 3 (ideálne) alebo 2 a vyberte si jedno zadanie. Následne budete mať 30 minút na to, aby ste si predstavili scénu, kde budete hrať postavy v (cieľovo roku). Nakoniec predvediete svoje scény pred ostatnými.

Inštrukcie:

Po mentálnom cestovaní v čase opísanom vyššie platia nasledovné inštrukcie:

- Skupina s maximálne 3 osobami
- Facilitátori musia mať napísané zadania pre malé scény, ktoré sa dejú v našej budúcnosti. Samozrejme v súlade s témou celého školenia. Môžu byť vážne alebo viac hravé.
Tu sú príklady na tému „Budúcnosť voľného času“:
 - Nové technológie ponúkajú revolučné spôsoby trávenia voľného času. Trojica z vás stráví piatkový večer spolu. Predstavte si, ako rôzne reagujete na to, čo technológia ponúka a zahrajte si túto scénu.
 - Vymyslíte dovolenkový plán, ktorý by mohol existovať iba v roku (cieľový rok) a presvedčte ostatných, aby išli s vami.
 - Navrhujete sa nová umelecká/ športová aktivita pre olympijské hry v roku 2044. Predstavte si diskusiu medzi vami, kde niektorí z vás súhlasia alebo nesúhlasia. Môže to byť súkromný rozhovor, ale aj debata v televízii (napríklad medzi športovcom a niekým, kto je proti nemu) alebo rokovanie v rámci olympijského výboru.
 - Navrhnete svoje obľúbené miesto na spoločné trávenie voľného času v roku 2040. Organizujete nejakú aktivitu, ale dôjde k incidentu s políciou.
 - Všetci ste doma a predsa trávite spolu najkrajší a najvzrušujúcejší čas. Čo to je za aktivitu? (Musí to byť niečo iné ako dnes.)
 - Ďalšie možnosti.
- Zahrajte si jednu zo scénok na základe týchto zadaní, ktoré nájdete na kartičkách. Každú vo vašich skupinách.
- Podelte sa o scény so zvyškom skupiny. Zahrajte ich ako malé predstavenie.
- Ku koncu workshopu môže byť skupina zhromaždená späť v kruhu a prenesená opäť do súčasnosti.

Záver:

Hranie rolí v budúcnostiach zohráva kľúčovú úlohu v rozširovaní našej predstavivosti a premýšľaní o budúcnosti cez vlastné prežívanie. Zvyšuje sa tak zapojenie a účasť v cvičeniach o budúcnostiach tým, že účastníkom umožňuje aktívne sa ponoriť do možných budúcností. Vedie k hlbšiemu pochopeniu potenciálnych budúcností a rozmanitosti ich perspektív. Objasňuje rozdiely v preferovaných budúcnostiach.

Videnie sveta z iných uhlov pohľadu môže tiež podporiť empatiu a lepšie pochopenie rôznych perspektív zainteresovaných strán. Umožňuje účastníkom dynamicky a interaktívne skúmať zložité problémy, podporuje kreatívne myslenie a skúmanie nekonvenčných riešení. Prispieva k medziludským zručnostiam a podporuje spoluprácu v skupine. Napokon, keď sú účastníci emocionálne a kognitívne zapojení, učenie sa dokáže hlbšie zakoreniť. Jedinečná a často zapamätateľná povaha cvičení hrania rolí zvyšuje pravdepodobnosť zapamätania si scenárov a získaných ponaučení v kontextoch budúcnosti.

3.3. SIMULOVANIE BUDÚCNOSTI

Aké je to žiť v tejto alebo inej budúcnosti? Aké sú typické postavy, situácie, artefakty? Táto jednoduchá aktivita môže byť buď katalyzátorom alebo alternatívou k hraniu rolí.

Cieľ	Pridať konkrétnosť obrazom budúcnosti popísaným v predchádzajúcich fázach. „V tejto budúcnosti je... (nejaká vec, situácia), ktorá... (robí, evokuje, reprezentuje niečo)“: Predstavte si, čo to je!
Trvanie	30 - 45 minút
Nastavenie	Malé skupiny 2 až 3 účastníkov
Keď?	Potom, čo skupina opísala budúcnosti, na ktorých má záujem pracovať
Referencia	Plurality University Network, “The Narratopias Game”. ↗ (karty a pravidlá na stiahnutie tu). Táto hra je inšpirovaná The Thing From The Future, ↗ created by Situation Lab (Stuart Candy & Jeff Watson).

Zadanie:

Touto kartovou hrou vás pozývame pokračovať v príbehu budúcnosti, ktorú ste si začali predstavovať. „V tejto budúcnosti je... (nejaká vec, situácia), ktorá... (robí, evokuje, reprezentuje niečo)“: Predstavte si, čo to je!

- Vyberte si príbeh, v ktorom chcete pokračovať.
- Vezmite si prázdny hárok papiera: „Rozšírte budúcnosť“.
- Vyberte si jednu náhodnú kartu „Je tam...“ a jednu náhodnú kartu „... ktorá...“.
- Venujte čas predstaveniu si, čo to je. Zapište to na papier. Odpovedzte kresbou alebo popisom.

Podel'te sa o to s ostatnými a diskutujte o tom.

Inštrukcie:

Skupinky po 2 až 3 účastníkoch hrajú hru niekoľkokrát. Každý, kto je na rade, si vyberie 2 karty. Niečo si predstaví a diskutuje o tom s ostatnými. Účastníci si môžu robiť poznámky o veciach, situáciách a pod., ktoré si predstavovali.

Voliteľné:

- Skupiny môžu vybrať najpodnetnejšiu myšlienku, ktorá im napadla a odprezentovať ju.
- Potom sa každá skupina podelí o svoju najviac podnetnú myšlienku.

Záver

Hra „Narratopias“ umožňuje ľuďom hlbšie sa zapojiť do myslenia a diskusie, čím podporuje rozsiahlejší pohľad na potenciálne vývoje. Môže vytvoriť most medzi abstraktnými predstavami o možných budúcnostiach a naším každodenným životom, ako ho prežívame. Zdieľanie môže ľuďom pomôcť spojiť sa s budúcnosťou hlbším, viac zmyslovým a emocionálne rezonujúcim spôsobom. Alebo dokonca zapojiť ľudí do rozhovorov o budúcnosti, ktorí by sa inak necítili s touto témou pohodlne. Myšlienky generované počas hry môžu slúžiť ako základ pre ďalšiu diskusiu, plánovanie a akcie, čím sa učebná skúsenosť stáva praktickou a efektívnou.

Odporúčame prejsť niekoľkými príkladmi spoločne, aby účastníci pochopili hru.

FÁZA 4:- VAŠA ÚLOHA PRI TVORBE BUDÚCNOSTI

FÁZA 4: VAŠA ÚLOHA PRI TVORBE BUDÚCNOSTI

Oboznámili sme sa s rôznymi obrazmi budúcnosti. Hľadali sme mega trendy a iné znaky budúcnosti/(i). Naučili sme sa vytvárať scenáre budúcností a diskutovať o nich. A máme jeden kolektívny príbeh o budúcnosti, či už ide o kreatívny prístup alebo želanú budúcnosť. Prípadne „stabilnú“ budúcnosť, ktorá vychádza z racionálnejšej práce so scenármi...

Ďalšou logickou fázou je „stať sa agentom zmeny“. A teda vidieť seba osobne aj kolektívne ako aktérov v príbehu, ktorý vedie k tejto budúcnosti, a byť súčasťou jej formovania.

V tejto časti budeme robiť tri rôzne veci:

- Naučíme sa pokračovať v rozprávaniach o budúcnosti a vdýchnuť život svetom, aby to už neboli abstraktné príbehy zhora, ale svety, v ktorých sa deje veľa rôznych vecí.
- Budeme sa projektovať do týchto budúcností a predstavíme si úlohu, ktorú v nich môžeme zohrávať (a ako to môžeme uskutočniť).
- Potom sa pokúsime zmapovať kroky medzi súčasnosťou a budúcnosťou (alebo budúcnosťami), o ktorú sa usilujeme - ako vodítko pre možné kroky.

4.1. UROBTE BUDÚCNOSŤ SKUTOČNOSŤOU: PRÍBEH ZMENY

Z predchádzajúcej fázy máme príbeh budúcnosti (či už „stabilnú budúcnosť“, fiktívny príbeh, scenár...). Teraz - ako sa to stalo? Čo spustilo prechod medzi teraz a potom? Aké kľúčové rozhodnutia alebo kroky bolo potrebné urobiť? Aké boli body zlomu, momenty, kedy sa zmena stala nezvratnou? Aké ťažkosti alebo krízy bolo potrebné prekonať? Skúsime si to predstaviť ako príbeh.

Cieľ	Pozvať účastníkov, aby napísali dejovú líniu (alebo nakreslili časovú os), ktorá spája súčasnosť s obrazom budúcnosti, ktorý vytvorili v predchádzajúcej fáze.
Trvanie	60 minút
Nastavenie	Podskupiny po 6 až 8 účastníkov (môže byť aj menej, nie viac). Zdieľajte spoločne na záver.
Kedy?	Potom, čo skupina opísala budúcnosti, na ktorých má záujem pracovať
Referencia	Plurality University Network/Société Française de Prospective, Workshop: “Scenarios and Narratives for the 21st Century”.

Zadanie:

Cieľom tejto fázy je rozprávať príbeh prechodu medzi súčasnosťou a budúcnosťou (budúcnosťami), ktorú si skupina predstavovala. Zameriava sa na časovú os. Cieľom je vyrozprávať celý príbeh od začiatku až do konca ako jeden naratív alebo dejovú líniu.

- Spojte spúšťače (čo začalo zmenu) a „bod zlomu“ (čo urobilo zmenu nezvratnou) s vybranou budúcnosťou v (cieľovom roku) tým, že si predstavíte malé množstvo kľúčových udalostí alebo rozhodnutí.
- Hľadajte možné naratívne nezrovnalosti a vyriešte ich.
- Pridávajte detaily, ako postupujete - všetko, čo príbeh oživí a urobí ho vierohodnejším.

Inštrukcie:

- Spúšťače: Čo spustilo prechod?
 - Predstavte si vnútorné alebo vonkajšie faktory či udalosti, ktoré sa stali blízko (súčasného roku), a prinútili aktérov iniciovať to, čo sa stane významným prechodom.
 - Opíšte ich podrobne: Kedy? Čo? Kto? Kde?

Príklady „spúšťačov“:

- Tepelná kupola v Indii zabije milióny ľudí za pár dní.
- Spoločnosť AI tvrdí, že jej programy sú lepšími pedagógmi ako 90 % učiteľov.

- **Body zlomu: Aké boli rozhodujúce momenty?**

Predstavte si:

- Čo sa muselo zmeniť, zlomiť, objaviť - ako podmienka na to, aby sa úplný prechod stal možným? (Kedy? Čo? Kto? Kde?)
- a/alebo - Aké významné rozhodnutie alebo udalosť možno označiť ako bod zlomu? (Kedy? Čo? Kto? Kde?)

Príklady „bodov zlomu“:

- Veľké mestá, frustrované nečinnosťou vlády v oblasti klímy, sa stávajú autonómnymi územiami, navzájom prepojené cez hranice a zavádzajú radikálne zelené politiky.
- Ministerstvo školstva sa rozhodne prepustiť 50 % učiteľov.
- **Krízy: Čo sťažilo zmenu?**

Predstavte si:

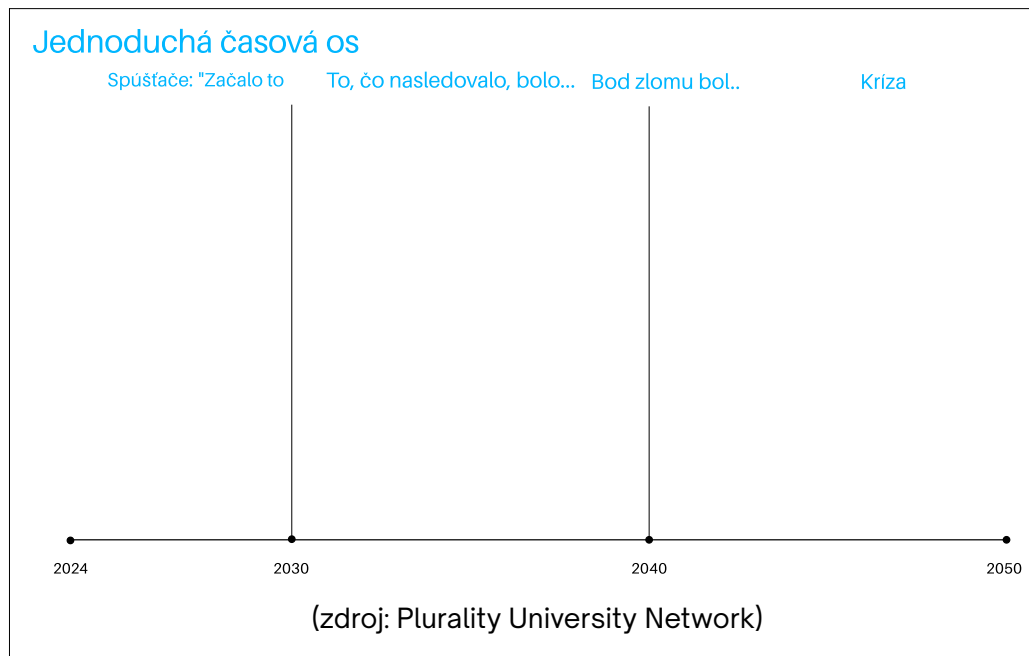
- Predstavte si krízu, niekde medzi dneškom a (cieľovým rokom), ktorá by mohla ohroziť vývoj smerom k našej budúcnosti.
- Ako sme zareagovali? (Kedy? Čo? Kto? Kde?)

Príklady „kríz“:

- Vojna, pandémia a pod.
- Vidiecke komunity sa rozhodnú prestať predávať potraviny „autonómnym“ mestám.

Dokončite dejovú líniu, ideálne v grafickej podobe

- Dokončíte dejovú líniu, ideálne v grafickej podobe

Záver

Videli sme, že proces zmeny od teraz do budúcnosti možno chápať ako prechod. Pochopili sme, že ide o komplexný proces, kde akcie (1) vyžadujú rozhodnosť, ale (2) nie vždy prinášajú zamýšľané účinky, a kde treba neustále brať do úvahy neistotu. Videli sme však aj to, že budúcnosť závisí od našich činov a že môžete konať tak, aby ste napomohli vzniku určitých budúcností namiesto iných.

4.2. PROJEKTOVANIE SEBA V BUDÚCNOSTI

Poznámka: Táto aktivita je väčšinou užitočná, ak „obraz budúcnosti“ vytvorený skupinou vyplýva z aktivity 3.1 „Pravdepodobná, želaná a stabilná budúcnosť“ alebo z nejakej klasickej metódy tvorby scenára. Ak ste používali kreatívnejšie metódy, najmä aktivity „Hranie rolí“ v časti 3.2, táto aktivita pravdepodobne nebude užitočná.

Popísali sme a/ alebo sme dostali jeden alebo viacero scenárov či obrazov budúcnosti. Ale kde ste vy osobne v tejto budúcnosti alebo týchto budúcnostiach? Čo robíte? Akú úlohu ste zohrali pri jej vzniku? Teraz je čas premýšľať o sebe - nie ako o divákovi či analytikovi, ale ako o aktérovi.

Cieľ	Pozvať účastníkov, aby: si predstavili seba, ako žijú v budúcnosti, ktorú vytvorili; si predstavili svoju úlohu pri jej realizácii; sa zamysleli nad svojou úlohou a schopnosťou konať („agency“ ⁴) v budúcnosti.
Trvanie	90 - 120 minút
Nastavenie	Podskupiny po 5 až 7 účastníkoch (môže byť aj menej, nie viac)
Kedy?	Potom, čo skupina opísala budúcnosti, na ktorých má záujem pracovať terested in working towards.
Referencia	Kerstin E. Cuhls, “Mental time travel in foresight processes” ⁴ .

4. V spoločenských vedách „agency“ znamená schopnosť jednotlivcov mať moc a zdroje na naplnenie svojho potenciálu. „Agency“ predstavuje nezávislú spôsobilosť alebo schopnosť konať podľa vlastnej vôle. (zdroj: [Wikipedia](#)).

Zadanie:

Zatvorte oči. Predstavte si seba v tejto budúcnosti. Môžete si vybrať, či budete sami sebou, alebo imaginárnou postavou. Či budete mať ten istý vek ako dnes (cestovali ste časom, aby ste sa tam dostali) alebo ste vo veku, ktorý skutočne budete mať v (cieľovom roku).

Poznámka:

Ak si účastníci v predchádzajúcich fázach školenia vytvorili postavy, môžu si zachovať tie isté. Cieľom tohto cvičenia je pozeráť sa na budúcnosti individuálnymi očami, nie ako rozprávač tretej osoby.

Inštrukcie:

1. Odpovedzte na jednu alebo viacero z týchto otázok:

- Ako sa voláte?
- Koľko máte rokov? Aké je vaše pohlavie? Kde ste sa narodili?
- Kde, ako a s kým žijete?
- Aké je (sú) vaše zamestnanie (zamestnania)?
- Aké sú vaše vášne?
- Čo nenávidíte?
- Cítite sa ako aktívny účastník tejto budúcnosti? Vzdorujúci? Alebo ani jedno z toho?

→ Účastníci si svoje odpovede zapíšu na hárok papiera alebo na online poznámkový blok (napr. Etherpad).

2. Predstavte si a zapíšte scénu zo svojho každodenného života.

→ Účastníci zapíšu svoju scénu na hárok papiera alebo na online poznámkový blok.

3. Zdieľajte svoje popisy s podskupinou. Potom napíšte scénu,

kde vaša postava interaguje s jednou alebo viacerými postavami, ktoré si predstavujú ostatní účastníci. Môžete to urobiť sami alebo s 1 až 2 ďalšími účastníkmi alebo dokonca všetci spolu počas „hrania rolí“.

→ Účastníci zapíšu svoju scénu na hárok papiera alebo na online poznámkový blok.

4. Teraz premýšľajte o sebe medzi súčasnosťou a budúcnosťou. Akú úlohu, ak vôbec nejakú, ste zohrali v jej realizácii?

→ Účastníci zapíšu svoju reflexiu na hárok papiera alebo na online poznámkový blok.

→ Odpovede sú zdieľané v rámci podskupiny.

5. Uvažujte nad svojím pocitom autonómie a posilnením postavenia. Ako vaša postava v tejto budúcnosti:

- Cítite, že máte kontrolu nad svojím životom? Čo vám chýba?

- Cítite, že môžete skutočne zohrávať aktívnu úlohu pri uskutočnení tejto budúcnosti? Alebo pri ovplyvňovaní budúcnosti tejto budúcnosti (čo sa stane po roku 20XX (cieľový rok)? Čo by vám pomohlo?

→ Každý účastník má 1 až 2 minúty na zamyslenie nad odpoveďami.

→ Skupinová diskusia. Uistite sa, že každý má príležitosť prehovoriť.

Záver

To, čo sme tu videli, je, že budúcnosť nie je niečo abstraktné, čo sa len tak udeje. Nedeje sa len vám, ale s vami. Môžete byť hybnou silou zmeny!

4.3. ZHRNUTIE A ZHODNOTENIE

Záverečný moment školenia o gramotnosti formovania budúcností by mal účastníkom poskytnúť čas na zamyslenie sa nad tým, čo sa naučili a čo si so sebou odnášajú. Je tiež vhodným časom na zhromaždenie niektorých hodnotiacich údajov. Existuje veľa spôsobov, ako to uskutočniť. To, čo nasleduje, berte ako návrhy a prispôbte si to, ako uznáte za vhodné.

Cieľ	Pozvať účastníkov, aby: 1. Sa zamysleli nad tým, čo sa naučili a ako sa zmenil ich vzťah k budúcnosti. 2. Pouvažovali nad tým, čo si odnášajú ako kompetencie (vedomosti, zručnosti a postoje). 3. Zhodnotili celý proces.
Trvanie	30 - 60 minút
Nastavenie	Celá skupina
Kedy?	Na konci posledného stretnutia
Referencia	(nie je relevantná)

Opäť Polakova hra

Keď dokončíte školenie alebo cvičenie zamerané na budúcnosť, môžete si opäť zopakovať Polakovu hru (pozrite kapitolu 1.1).

Zmenili sa pozície jednotlivých účastníkov? Zmenili sa ich pohľady na to, na aké pozície sa zaradili ostatní?

Reflexia

Požiadajte všetkých účastníkov, aby napísali svoju vlastnú reflexiu:

- Čo ma prekvapilo, čo som nečakal(a) alebo nad čím som nikdy nerozmýšľal(a)?
- Čo som sa naučil(a), čo som predtým nevedel(a) alebo čomu som nerozumel(a)?
- Kde som zmenil(a) názor alebo spôsob, akým sa na niečo pozerám?
- Čo považujem teraz za dôležité, ale predtým nie - alebo naopak: Čo som považoval(a) za dôležité, ale teraz už nie?
- Čo chcem robiť alebo učiť sa ďalej na základe tohto kurzu?

Nemusia byť zodpovedané všetky otázky! Povzbudzujte účastníkov, aby sa sústredili na položky, ktoré považujú za relevantné a necítili sa povinní nájsť odpovede na všetky.

Hodnotenie a „aha“ momenty

Môžete to uzavrieť diskusiou o tom:

- Ako účastníci vnímali kurz a čo by urobili inak.
- Čo si účastníci odnášajú. O čom vedia, že využijú (v ideálnom prípade aj ako).
- Na čom by chceli viac popracovať alebo ísť hlbšie.
- Čo sa im zdá, že nezvládli úplne pochopiť.
- Ako účastníci plánujú (alebo neplánujú) zahrnúť budúcnosť do svojich činov a rozhodnutí.

PRÍLOHA 1: SLOVNÍK POJMŮV

Schopnosť konať, iniciovať, ovplyvňovať (Agency)

V spoločenských vedách „agency“ znamená schopnosť jednotlivcov mať moc a zdroje na naplnenie svojho potenciálu. Predstavuje nezávislú spôsobilosť alebo schopnosť konať podľa vlastnej vôle. [↗](#)
(Zdroj: [Wikipedia](#)).

Predvídavosť (Anticipation)

Očakávaná, predpovede a ďalšie obrazy budúcnosti, ktoré formujeme v našej vedomej alebo nevedomej mysli a ktoré často formujú naše rozhodnutia. „Budúcnosť neexistuje v prítomnosti, ale predvídavosť áno. Forma, ktorú budúcnosť nadobúda v prítomnosti, je predvídavosť.“ (Zdroj: Riel Miller, [Transforming the Future, anticipation in the XXIst century](#)[↗](#), Routledge, 2018)

Komplexnosť (Complexity)

Komplexnosť charakterizuje správanie systému, ktorého komponenty interagujú rôznymi spôsobmi a riadia sa lokálnymi pravidlami. Tento pojem sa všeobecne používa na charakterizovanie niečoho, čo má mnoho častí, pričom navzájom interagujú viacerými spôsobmi a vytvárajú zložitejšiu formu vývoja, ktorý presahuje súčet jednotlivých častí. Štúdium týchto zložitých prepojení na rôznych úrovniach je hlavným cieľom teórie komplexných systémov. (Zdroj: [Wikipedia](#) [↗](#))

Príklady komplexných systémov sú globálna klíma Zeme, živé organizmy, ľudský mozog, infraštruktúra ako elektrická sieť, dopravné alebo komunikačné systémy (mestá).

Novovznikajúce javy (Emergence)

Novovznikajúce javy nastávajú vtedy, keď má komplexný celok vlastnosti alebo správanie, ktoré jeho jednotlivé časti samy o sebe nemajú a ktoré vznikajú iba vtedy, keď vzájomne interagujú v širšom celku. (Zdroj: [Wikipedia](#) [↗](#))

Príklady zahŕňajú: dopravné zápchy, krdle vtákov, formovanie a rast väčšiny miest, mnohé krízy na akciových trhoch.

Budúcnosť (Future)

Je zrejmé, že budúcnosť je čas po minulosti a prítomnosti (slovník). Nemôže byť známa alebo zažitá, môže byť len predvídaná. Predvídavosť je jediný spôsob, akým sa budúcnosť prejavuje v prítomnosti. To presúva pozornosť na procesy, ktoré umožňujú, aby sa stala identifikovateľná a bola aktívnou súčasťou prítomnosti. (Zdroj: Riel Miller, [Transforming the Future, anticipation in the XXIst century](#) [↗](#), Routledge, 2018)

Gramotnosť formovania budúcností (Futures Literacy)

Gramotnosť formovania budúcností, ktorú UNESCO považuje za jednu z „kompetencií 21. storočia“, je zručnosť, ktorá nám umožňuje:

- uvedomiť si, ako budúcnosť zohráva aktívnu úlohu v tom, čo vidíme a robíme, a presunúť našu predvídavosť z podvedomia do vedomej mysle;
- vysvetliť rozdiely medzi rôznymi formami predvídavosti („využívaním budúcnosti“) vo vzťahu ku kontextu (prečo, kde, s kým využívame budúcnosť?) a účelu (čo dúfame, že dosiahneme?).
- Prepojiť očakávanie s činnosťou.

Táto zručnosť je dostupná každému.

(Zdroj: Future Is Now project, “[What is Futures Literacy?](#)”[↗](#))

Štúdie budúcností alebo predpovedanie (Futures Studies, or Foresight)

Štúdie budúcností - ide o systematické štúdium možných, pravdepodobných a preferovaných budúcností, vrátane svetonázorov a mýtov, ktoré sú základom každej budúcnosti. Je to istým spôsobom „disciplína predvídania“, ktorá skúma, ako vedome využívať predvídanie na rôzne účely.

Štúdie budúcností, pôvodne zakorenené v sociológii a politických štúdiách, sú umením aj akademickou disciplínou so silným dôrazom na predstavivosť a kreativitu pri vytváraní rôznych možných budúcností. Za posledných 60 rokov sa štúdiám budúcností posunulo od ich predpovedania alebo prognózovania k mapovaniu alternatívnych budúcností, formovaniu želaných budúcností a k predvídaní vzniku, t.j. k prijímaniu novosti, neistoty, komplexnosti a novovznikajúcich javov. (Zdroj: [World Futures Studies Federation](#))

Nenápadný signál (Weak Signal)

Signály sú dôkazy budúcnosti, ktoré môžeme nájsť v súčasnom svete. Sú to konkrétne a presvedčivé pozorovania o tom, ako sa svet mení a ktoré nám naznačujú, kam by sme mohli smerovať. Inými slovami môžu naznačovať trend. Môže ísť o konkrétne produkty, politiky, udalosti alebo skúsenosti. (Zdroj: [Institute For The Future](#))

Nenápadný signál je indikátorom potenciálne vznikajúceho problému alebo možnosti, ktorý sa môže (alebo nemusí) stať v budúcnosti významným. Nenápadné signály dopĺňajú analýzu trendov a možno ich použiť na rozšírenie alternatívnych budúcností a spochybnenie našich predpokladov o budúcnosti. Nenápadné signály sú zvyčajne rušivé alebo dokonca šokujúce, ťažko sa interpretujú a ich dlhodobý význam je značne neistý. (Zdroj: [Sitra](#))

Špekulácia (Speculation)

Pri pohľade na budúcnosti sa špekulácia vzťahuje na slobodné využívanie predstavivosti, neobmedzené možnosťou alebo pravdepodobnosťou. Preto je blízka (ale nie nevyhnutne identická) „špekulatívnej fikcii“, ktorá zahŕňa sci-fi, fantasy a podobne. Je to spôsob, ako si predstavovať budúcnosti v podstatne odlišnom svete ako je ten dnešný. Ako akceptovať dočasné „odloženie pochybností“, ktoré je nevyhnutné na to, aby sme si vychutnali fikciu. Špekulácia často vychádza z úvodnej otázky začínajúcej slovami: „Čo ak...?“

Prechod (Transition)

V zložitých systémoch „prechod“ popisuje výsledok, aj (často dlhý a náročný) proces, ktorý vedie systém z jedného viac-menej stabilného stavu do iného odlišného stabilného stavu. Príkladmi „prechodov“ sú: ekologický prechod (smerom k novému, udržateľnému stavu rozvoja života na Zemi), energetický prechod (od fosílnych palív k obnoviteľným zdrojom), demografický prechod (diskutabilná hypotéza, podľa ktorej spoločnosti „postupujú“ od režimov s vysokou pôrodnosťou a vysokou úmrtnosťou k režimom s nízkou pôrodnosťou a nízkou úmrtnosťou) atď.

Pretože sa prechody týkajú zložitých systémov, nedajú sa úplne riadiť a zostávajú zásadne neisté a chaotické, aj keď existujú spôsoby, ako nasmerovať vývoj systému všeobecným smerom.

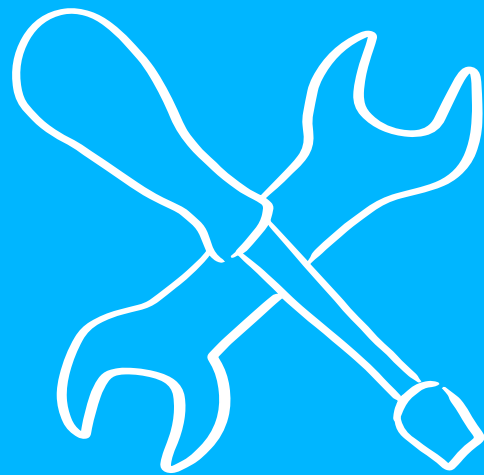
Mega Trend

V štúdiách budúcností je mega trend všeobecný vývoj alebo zmena v situácii, správaní ľudí alebo v technológiách atď., ktoré pravdepodobne budú mať významné dlhodobé dopady. Existencia mega trendu je relatívne pevne stanovená (je len malá neistota ohľadom jeho povahy), avšak jeho dopady môžu byť veľmi neisté. Nazývajú sa aj „hnacie sily“ (drivers). (Zdroj: [Institute For The Future](#))

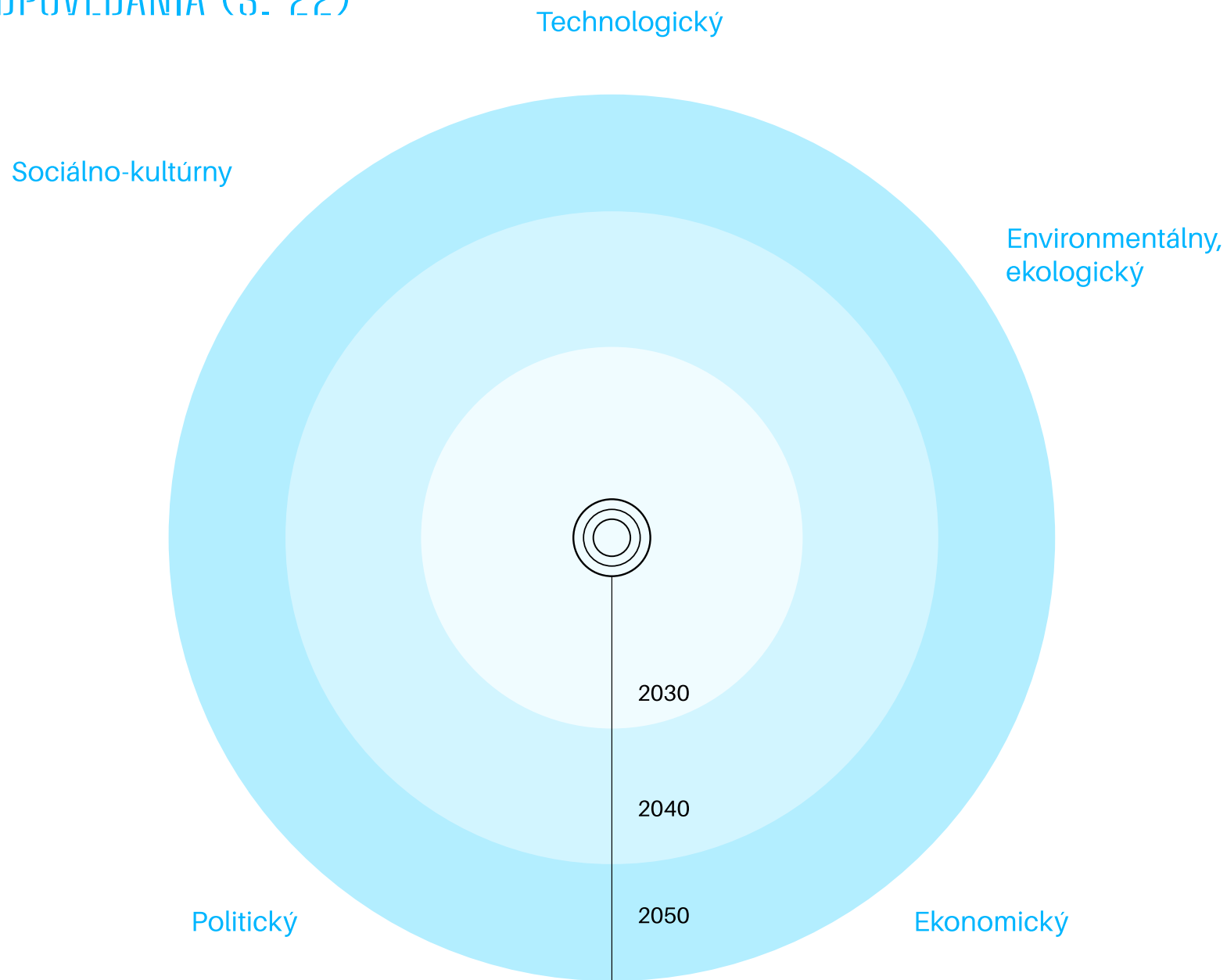
Neistota (Uncertainty)

Neistota sa vzťahuje na stav obmedzených znalostí, kde nie je možné presne opísať existujúci stav, budúci výsledok alebo viac ako jeden možný výsledok. Akceptovanie a zaobchádzanie s neistotou je základom pre gramotnosť formovania budúcností, keďže budúcnosť nie je možné presne poznať. Rôzne využitia budúcnosti majú rôzne väzby na neistotu: strategická prognóza sa zameriava na jej zníženie, analýzy rizík sa ju snažia kvantifikovať, zatiaľ čo metódy (ako kreatívna prognóza), ktoré sa snažia predstaviť alternatívne, transformačné budúcnosti, ju môžu zvyšovať.

PRÍLOHA 2: ŠABLÓNY A NÁSTROJE

RADAR PREDPOVEDANIA (S. 22)

DOKUMENTÁCIA MEGATRENDU ALEBO NENÁPADNÉHO SIGNÁLU (S. 24)

Faktor zmeny: Napríklad „Starnutie populácie“
Je to globálny trend alebo nenápadný signál? Prečo?

Popíšte globálny trend alebo nenápadný signál:

Poskytnite zdroje a podporné údaje:

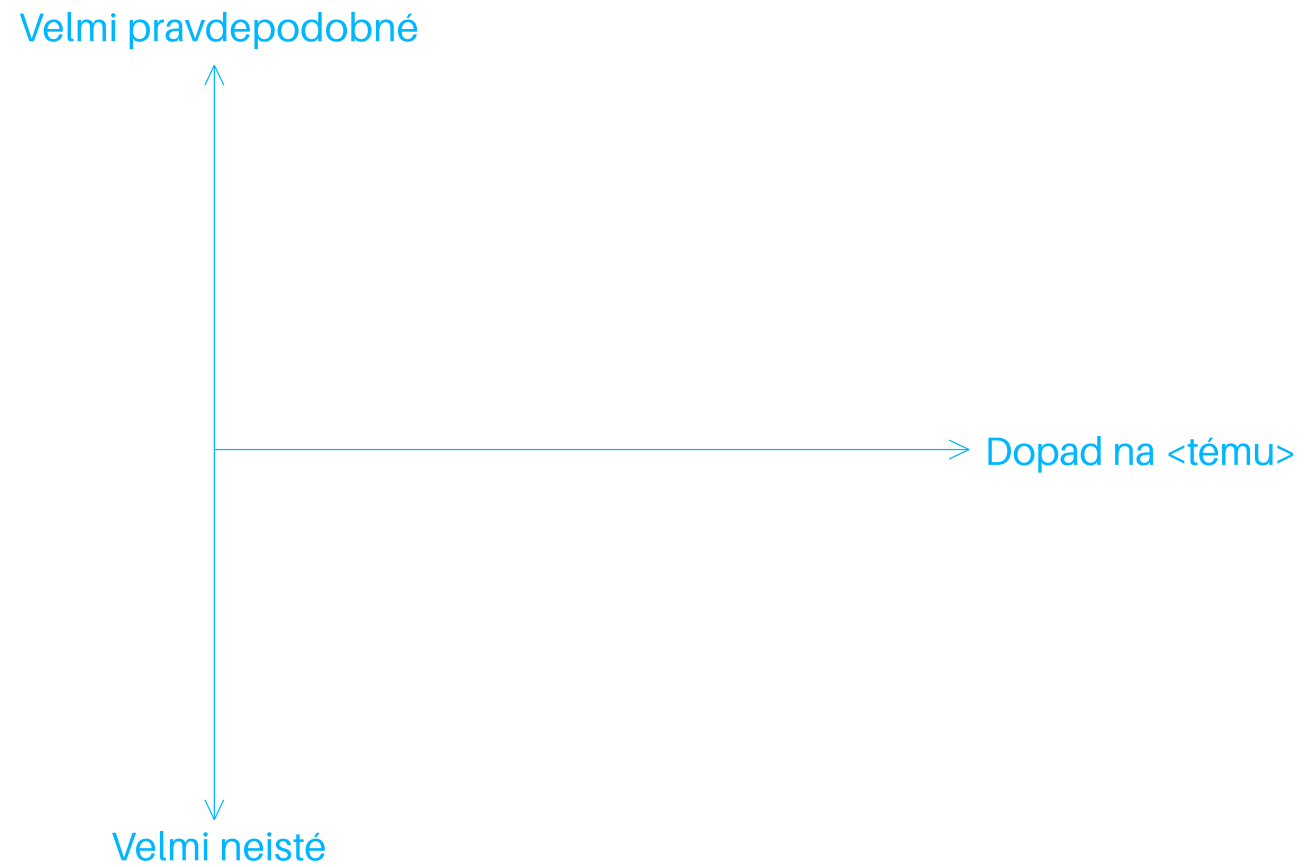
Popíšte potenciálne dopady na našu tému:

Popíšte spory o tomto globálnom trende alebo nenápadnom signáli:

SKENOVANIE HORIZONTU: HODNOTENIE „FAKTOROV ZMENY” (S. 26)

HODNOTENIE KARTIČIEK „FAKTOROV ZMENY” (S. 28)

ZDÔRAZNENIE ROZDIELOV MEDZI SÚČASNOSŤOU A PREDSTAVOU BUDÚCNOSTI (S. 36)

Čo je NOVÉ, čo predtým neexistovalo?

Čo je PREČ, čo už viac neexistuje?

Čo je zásadne ODLIŠNÉ?

Politické

Ekonomické

Sociálne / Kultúrne

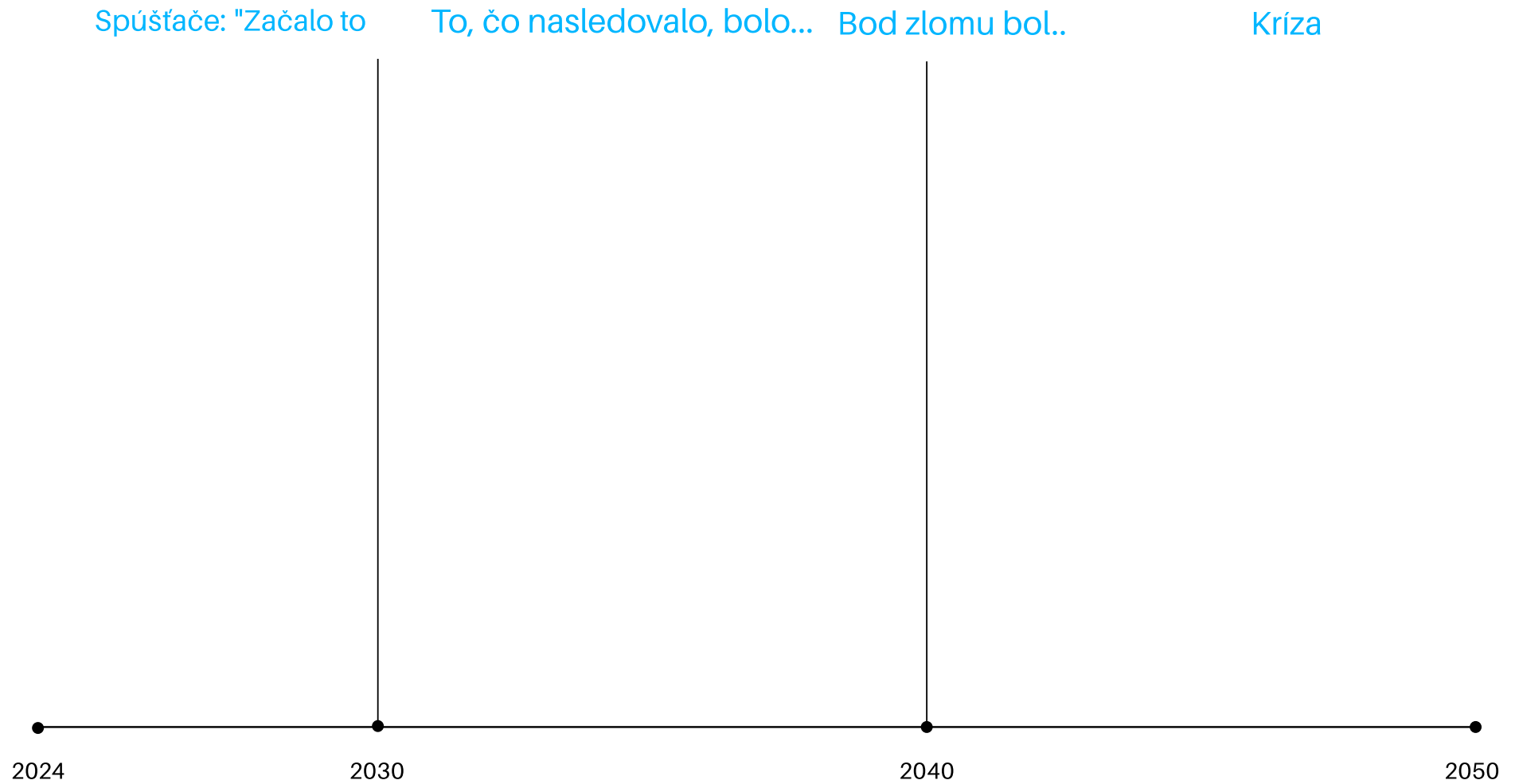
Technologické

Ekologické

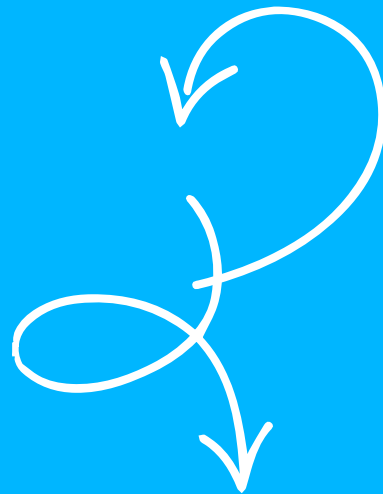
JEDNODUCHÁ ČASOVÁ OS (S. 40)

	Politická oblasť	Ekonomická oblasť	Sociálna oblasť	Technická oblasť	Environmentálna oblasť	...	...
Individuálny vplyv							
Komunitný/ organizačný vplyv							
Spoločenský vplyv							

Jednoduchá časová os

PRÍLOHA 3: VŠEOBECNÉ FAKTORY ZMIEŇY

1. Mega trendy

Faktory zmeny/ Mega trend

PREKROČENIE PLANETÁRNYCH HRANÍC

Zvýšenie priemerných teplôt (odhad +2,5°C v roku 2050), strata biodiverzity, nadmerné využívanie sladkej vody... Niekoľko hraníc, ktoré sú podmienkou stability biosféry už bolo prekročených. Ich dôsledky budú citelné v roku 2040 bez ohľadu na naše konanie, avšak naše konanie určí, o koľko sa môžu ešte zhoršiť.

Faktory zmeny/ Mega trend

VZOSTUP AUTORITÁRSTVA

Prevraty „neliberálne“ vlády a útoky na právny štát v starých demokraciách, pokles dôvery v demokratické inštitúcie, nacionalizmus. Za posledné dve desaťročia demokracia vo svete upadá a autoritarizmus – v mnohých rôznych podobách – získalo na sile.

Faktory zmeny/ Mega trend

NARASTAJÚCE NEROVNOSTI

Po poklese nerovností v 20. storočí, sú v rámci krajín znova na vzostupe. Bohatší sa stávajú oveľa bohatšími, chudobní sú viac chudobnými, zatiaľ čo príjmy strednej triedy stagnujú alebo klesajú. Rodové nerovnosti sa tiež ukazujú ako pretrvávajúce. Očakáva sa, že klimatické zmeny ešte viac prehĺbia nerovnosti - ako v rámci krajín, tak aj medzi nimi.

Faktory zmeny/ Mega trend

DEMOGRAFICKÉ ZMENY

Svetová populácia by mala dosiahnuť približne 10 miliárd ľudí v roku 2100 a potom sa stabilizovať alebo klesať. Populácia na „západe“ a vo väčšine východnej Ázie bude starnúť a klesať, zatiaľ čo India dosiahne vrchol okolo roku 2080 a Afrika bude naďalej rásť.

Migrácia bude narastať, čo zapríčiní kultúrne zmeny, ale aj napätia.

Faktory zmeny/Mega trend

POLARIZÁCIA PRACOVNÝCH MIEST

Trhy práce sa polarizujú medzi vysoko platenými pracovnými miestami a nízko platenými zamestnaniami s nízkou istotou, pričom podiel „stredných“ pozícií klesá. Digitálna technológia a umelá inteligencia posúvajú hranice automatizácie a mohli by viesť k masívnym stratám zamestnaní a/alebo presunu pracovných miest.

Medzinárodná konkurencia tlačí na mzdy a prispieva k polarizácii a nerovnostiam.

Faktory zmeny/ Mega trend

TECHNOLOGICKÁ “HYPERVOLBA”

Situácia „hypervolby“ vytvorená konvergenciou a rýchlym pokrokom v oblastiach ako „info (digitálne, AI), nano (materiály), bio, kogno (kognitívne/behaviorálne vedy)“ s nespočetnými aplikáciami vo všetkých sektoroch. Na jednej strane teda vzniká akási pýcha zdôrazňujúca potenciál technológií „riešiť problémy ľudstva“, ale zároveň aj schopnosť ukončiť ľudstvo („existenčné riziká“). Na druhej strane sa objavuje hlbšia kritika pokroku a technologických riešení, ktorá presadzuje nové preventívne formy kontroly technologických inovácií.

Faktory zmeny/ Mega trend

FINANČNE ORIENTOVANÉ HOSPODÁRSTVO

Medzi rokmi 1980 a 2020 vzrástol medzinárodný obchod dvakrát rýchlejšie ako HDP a finančné transakcie rástli deväťkrát rýchlejšie. Väčšinou neregulovaná „financionalizácia“ orientuje kótované korporácie (verejne obchodované na burze) na krátkodobé zisky, zvyšuje systémové riziká, oslabuje národné vlády a zvyšuje nerovnosti.

Faktory zmeny/ Mega trend

ENERGETICKÝ PRECHOD?

Obnoviteľné energie (solárna, veterná atď.) sa stávajú lacnejšími ako tie na báze fosílnych palív (v aktuálnom geopolitickom kontexte). Jadrová energia (štiepenie) naďalej čelí odporu a snaží sa vyvíjať (malé modulárne reaktory). Cesta k vodíkovým technológiám a ešte viac k jadrovej fúzii je stále dlhá.

Od mikrosietí po inteligentné siete, riadenie rozmanitejších energetických systémov predstavuje výzvu, ale aj príležitosť.

2. Nenápadné signály

Faktory zmeny/ Nenápadný signál

MENIACE SA GENDEROVÉ NORMY

Feminizmus, hrdosť LGBTIQ+, prepojenie s inými „menšinovými“ hnutiami... A zároveň odpor voči „wokizmu“ / „západnému úpadku“.

Faktory zmeny/ Nenápadný signál

NOVÉ VZŤAHY MEDZI ĽUDSKÝMI A NEĽUDSKÝMI BYTOSŤAMI

Ochrana biodiverzity, dôraz na blaho zvierat, vegánstvo, vegetariánske a syntetické alternatívy k mäsu a mliečnym výrobkom, biomimikry, rewilding (obnova divočiny/ prirodzeného stavu), právne uznanie prírodných entít...

Faktory zmeny/ Nenápadný signál

ALTERNATÍVNE VÝMENNÉ MECHANIZMY

Kryptomeny, hľadanie alternatív k dominancii \$ a €, lokálne meny, neformálne ekonomiky, zdieľaná ekonomika, kriminálne ekonomiky...

Faktory zmeny/ Nenápadný signál

K NOVÉMU ĽUDSKÉMU DRUHU?

Umelá reprodukcia, výber a úprava génov, klonovanie, ľudské vylepšenie (kognitívne, fyzické), rozhrania mozog-počítač, hybridizácia telo-stroj...

Factors of change/Weak Signal

HLAVNÉ REGIONÁLNE KONFLIKTY

Súťaž medzi starými a novými supervelmocami, nacionalizmy a autoritárstva, nevyriešené územné spory, militarizácia teroristických a kriminálnych organizácií, spory o prístup k vode a iným vzácnym zdrojom... A klesajúci vplyv inštitucionalizovaných medzinárodných orgánov a mechanizmov na riešenie sporov.

Faktory zmeny/ Nenápadný signál

RE-LOKALIZÁCIA

Tlak na reindustrializáciu v západných krajinách (suverenita, pracovné miesta, ekológia), nový protekcionizmus, valorizácia miestnych komunít v súvislosti s klimatickými udalosťami (a možno aj vyššími nákladmi na mobilitu), rastúca xenofóbia...

Factors of change/Weak Signal

POST-PRAVDA, POST-DÔVERA

Občianska žurnalistika a „whistle-blowing“ (odhalenia nekalých praktík), klesajúca dôvera v inštitúcie, médiá a vedu, politická polarizácia, „filter bubliny“ na sociálnych sieťach, zámerná manipulácia kognitívnymi predsudkami, „deepfakes“...

Faktory zmeny/ Nenápadný signál

TECHNO-ETIKA

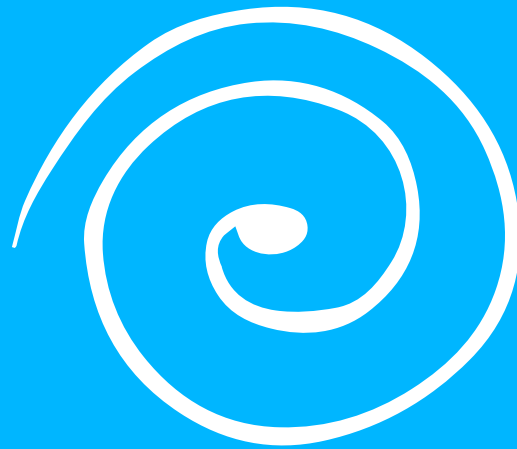
Syntetické potomstvo s navrhnutými dedičnými somatickými bunkami, osobné biosyntetizátory s 3D organickým a minerálnym tlačením na výrobu potravín a personalizovaných terapeutík, pokrok smerom k umelej všeobecnej inteligencii... Všetky majú svoje vlastné špecializované etické komisie a stanovky. Sú to skutočné odpovede alebo dymové clony?

Faktory zmeny/ Nenápadný signál

TECHNOLÓGIE SA VYMYKAJÚ KONTROLE?

Generatívna a „super AI“, neuroveda, genetické inžinierstvo a syntetická biológia, geo-inžinierstvo... Od neúmyselných (čarodejnicky učeň) po úmyselné (manipulácia, vojna) dôsledky.

PRÍLOHA 4. : AKTIVITY NA „ROZPRÚDENIE ENERGIE”

3. 30 kruhov:

Dajte každému účastníkovi jeden pracovný list s 30 kruhmi a niečo na písanie. Požiadajte ich, aby počas 3 minút premenili čo najviac kruhov na rozpoznateľný objekt. Môžete uviesť príklad, ako je slnko alebo usmievajúca sa tvár, ale nedávajte žiadne ďalšie pokyny.

Táto aktivita je navrhnutá na podporu kreatívnej sebadôvery. Je to skvelá aktivita na začatie „brainstormingu” alebo na riešenie zložitého problému.

4. Lano:

Účastníci sú v kruhu. Dlhé lano je hodené do stredu kruhu. Účastníci jeden po druhom vstupujú do kruhu v akomkoľvek poradí a premieňajú lano na niečo iné. Bez slov pomocou hereckého prejavu ukážu, čo im lano evokuje (napríklad skákanie cez neho, had, mikrofón na spievanie, špagety, opasok).

5. Príbehové kocky:

Hra využívajúca špeciálne kocky, kde vaša predstavivosť nepozná hranice. Hodte kocky, vytvorte príbeh!
<https://www.storycubes.com/en/>

6. Čo je to?:

Účastníci sú v menších skupinách. Dajte im akékoľvek zaujímavé predmety bežného použitia: lis na cesnak, otvárač na fľaše alebo čokoľvek, čo považujeme za zaujímavé. Úlohou účastníkov je v určenom čase vymyslieť čo najviac reálnych či nereálnych využití tohto predmetu.

PRÍLOHA 5: PRÍPADOVÉ ŠTÚDIE

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA #1: ŠKOLENIE GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ V BRATISLAVE (21. – 22. DECEMBER 2022)

Kontext

Školenie sa uskutočnilo 21. až 22. decembra 2022. Účastníkom termín vyhovoval. Študenti univerzít mali obdobie skúšok a preto nechodili do školy, študenti stredných škôl už mali nejaké dni voľna alebo mali voľnejší rozvrh. Termín vyhovoval aj školiteľom, takže sme sa rozhodli risknúť tento dátum a vyskúšať, ako to bude vyzeráť s účasťou.

Toto školenie bolo druhým z troch školení gramotnosti formovania budúcností organizovaných na Slovensku. Uskutočnilo sa v Bratislave. Keďže bolo zimné obdobie, nemali sme žiadne vonkajšie aktivity. Do budúcnosti by sme zvažili pridanie nejakej vonkajšej aktivity, keďže dva dni v zasadačke s takouto témou môžu byť pre účastníkov únavné.

Na školení sa zúčastnilo 15 účastníkov vo veku od 17 do 24 rokov. Účastníci školenia boli väčšinou zo siete tzv. „trendspotterov“ (celoslovenská sieť mladých ľudí, ktorí pracujú s YouthWatch na výskume trendov). Niektorí z účastníkov boli prítomní aj na prvom školení gramotnosti formovania budúcností, ktoré sa konalo v júni 2022 a preto už boli oboznámení s témou. Niektorí nie a tento rozdiel bolo potrebné vziať do úvahy pri príprave metodiky.

Ciele

Cieľom tejto aktivity je zabezpečiť, aby sa mladí „trendspotteri“ v Bruseli a na Slovensku stali „gramotní vo formovaní budúcností“. To znamená, že ich schopnosť premýšľať o budúcnosti sa presunie z nevedomej do vedomej roviny a budú schopní: využívať kolektívnu inteligenciu a štruktúrovanú predstavivosť na diskusiu o budúcnostiach, vnímať zložitost' a neistotu viac ako zdroje než ako problémy a budú si vedieť predstaviť inú budúcnosť, ako aj niektoré kroky, ktoré ich k nim privedú.

Akčné učenie je vlastne učenie sa cez skúsenosť. Prax dáva mladým ľuďom možnosť otestovať teóriu v reálnom svete. Účastníci si rozvíjajú zručnosti prostredníctvom zapojenia sa do problému. Metóda akčného učenia umožňuje účastníkom identifikovať problémy, navrhnúť možné riešenie, otestovať toto riešenie v reálnej situácii a vyhodnotiť dôsledky. Táto metóda premieňa účastníkov z príjemcov informácií na riešiteľov problémov. Akčné učenie využíva viacero princípov učenia (napr. motivácia, aktívna účasť, posilnenie asociácií, prioritizácia úloh).

Workshopy a školenia boli zamerané na:

1. Pochopenie a spochybnenie našich implicitných predpokladov o budúcnosti.
2. Objavenie rôznych spôsobov, ako „používať budúcnosť“ a pochopenie konceptu „hnacích síl zmeny“ pri predstavovaní si rôznych budúcností.
3. Zlepšenie schopnosti kolektívne využívať štruktúrovanú predstavivosť na vytváranie rôznych budúcností a ich spätné premietnutie do súčasnosti.
4. Pochopenie participatívnych prístupov k tvorbe budúcností založených na skúsenostiach (príbehy o budúcnosti).

Príprava

Príprava metodiky prebiehala na viacerých úrovniach:

1. Reflexia predošlého školenia, zapracovanie pripomienok a práca s metodikou
2. Komunikácia medzi lektormi a metodikmi z organizácie YouthWatch
3. Komunikácia na medzinárodnej úrovni s partnermi projektu (stanovenie cieľov, očakávaní, potrebných výstupov pre projekt, čo musí byť dodržané, na čo vo všeobecnosti nezabudnúť, čo potrebujeme pre projekt a naše ďalšie účinkovanie v projekte)
4. Stretnutie školiteľov, návrh a príprava prvého návrhu z ich strany
5. Stretnutie metodického tímu YouthWatch, komentovanie metodiky a implementácia pripomienok zo strany školiteľov
6. Komunikácia s partnermi a zapracovanie ich pripomienok do metodiky
7. Finalizácia metodiky školiteľmi a metodickým tímom YouthWatch

Program

Pracovali sme dva dni. Program je priložený nižšie.

Prvý deň		Druhý deň	
8:30 - 10:00	Príchod a ubytovanie	8:30 - 9:00	Raňajky
10:00 - 11:00	Úvod	9:00 - 9:30	Ranný úvod
11:00 - 13:00	"Naladenie sa", Trendy a vyhlásenia o budúcnosti, Písanie výrokov	9:30 - 12:45	Agenti zmeny
13:00 - 14:30	Obed	12:45 - 14:00	Obed
14:30 - 16:00	Zoskupovanie výrokov a hlasovanie;	14:00 - 15:00	Ja v príbehu zmeny
16:00 - 16:30	Prestávka	15:00 - 15:30	Prestávka
16:30 - 19:00	Zoskupovanie a hlasovanie; Pravdepodobná, želaná a stabilná budúcnosť	15:30 - 16:30	List sebe
19:00 - 20:00	Večera	16:30 - 17:00	Vyhodnotenie

* Prestávky počas pracovných stretnutí boli dané podľa potrieb účastníkov a skupiny.

Prvý deň, prvá hodina, od 10:00 do 11:00 hodiny, bola venovaná úvodom. Účastníci sa oboznámili so štruktúrou školenia, školitelia načrtli pravidlá s tým, že im každý porozumel a prijal ich. Účastníci zdieľali svoje mená a pozadia, následne sme pokračovali aktivitami na podporu energie („energizers“) a ďalšími, ktoré pomáhajú uvoľniť komunikáciu („icebreakers“). Táto úvodná interakcia pripravila pôdu pre dynamické skupinové prostredie, ktoré bolo prívetivé a zároveň pútavé, čím položila základ pre pozitívnu atmosféru školenia.

Do 11:00 hodiny účastníci prezentovali svoje domáce úlohy a ponorili sa do diskusie o trende nazvanom „Pre, proti a do seba“. Vytvorili sa malé skupiny, pričom každá z nich sa zapojila do diskusií, zdieľala svoje zistenia a učila sa jeden od druhého. Toto spoločné úsilie nielen posilnilo ich porozumenie, ale zároveň ich pripravilo ísť hlbšie do tém dňa. Počas aktivity sme použili metódu „world café“.

Domáca úloha:

Pred samotným školením boli účastníci rozdelení do skupín po 4 ľuďoch, v ktorých od starších alebo rodičov zisťujú:

- Ako diskutovali?
- Ako vyjadrovali svoj nesúhlas?
- Ako si utvárali názor na veci?
- Kto boli tvorcovia názorov (nejakí „influenceri“) v ich dobe?
- Aké boli tabuizované témy, o ktorých sa nehovorilo?
- Aké hodnoty nasledovali?

O 11:45 hodine účastníci pokračovali sedením na tému „Výroky o trende a budúcnosti“. Tu skúmali konkrétny trend, diskutovali o jeho význame a vplyve na ich životy. Boli povzbudzovaní, aby sa pozreli dopredu, špekulovali o trajektórii tohto trendu a formulovali vyjadrenia o jeho budúcom smerovaní. Miestnosť pulzovala

kreatívnymi nápismi, keď každý prispel svojím pohľadom.

Záverečné sedenie pred obedom, od 12:40 do 13:00 hodiny, bolo zamerané na písanie tvrdení. Účastníci mali príležitosť prepojiť svoje chápanie minulých a súčasných trendov s možnosťami budúcnosti. Zo svojich diskusií si zapísali vyhlásenia, aby opísali potenciálne dôsledky týchto trendov. Toto cvičenie nielen upevnilo ich porozumenie, ale im tiež umožnilo kriticky premýšľať o budúcnosti.

Školitelia strávili prestávku vytváraním zhukov z ranných vyhlásení a teraz prišiel čas ich odprezentovať skupine. Účastníci sa oboznámili s konceptom zoskupovania, naučili sa, ako skupinovo organizovať podobné myšlienky a vybrať tie najdôležitejšie na základe svojich nových poznatkov. Všetci sa zhromaždili okolo a kolektívne zoskupili svoje myšlienky. Toto spoločné úsilie pokračovalo hlasovaním, kde účastníci identifikovali a uprednostnili vyhlásenia, ktoré sa im zdali najvýznamnejšie.

S vybranými vyhláseniami sa skupina presunula k cvičeniu „Pravdepodobná a želaná budúcnosť“. Táto aktivita začala rozdelením účastníkov do dvoch paralelných skupín. V skupine „Želané budúcnosti“ sa použila technika zahŕňajúca relaxáciu a riadenú vizualizáciu. Účastníci boli inštruovaní, aby si pohodlne sadli, zavreli oči a počúvali hlas facilitátora. Prostredníctvom pomalého odpočítavania boli prenesení na Slovensko v roku 2048.

Medzitým skupina „Pravdepodobné budúcnosti“ pracovala na vytváraní scenárov pre knihu zasadenú do roku 2040, pričom si predstavovali pravdepodobné reality, zvyky a činnosti ľudí v tomto budúcom svete. Každá skupina následne prezentovala svoje zistenia druhej skupine, čím sa zabezpečilo, že všetci účastníci poznali obe perspektívy, aj keď sa zúčastnili len jedného procesu.

Účastníci prešli k hodnoteniu a výberu vyhlásení o budúcnosti. Debatovali a hlasovali o scenároch, ktoré považovali za pravdepodobné a želané, pričom identifikovali to, čo nazvali „Stabilná budúcnosť“. Použili sme aktivitu opísanú v metodike od Plurality Univerzity v kapitole 2.1 Stopy budúcnosti.

V poslednej aktivite sa účastníci spojili, aby oživilí svoju víziu stabilnej budúcnosti prostredníctvom kreatívneho obrazu. Na veľký kus papiera namalovali svoju spoločnú víziu a užívali si proces umeleckého vyjadrenia. Tí, ktorí radšej pozorovali a diskutovali, boli vítaní. Toto umelecké dielo slúžilo nielen ako reprezentácia ich spoločnej vízie, ale poskytovalo aj priestor na diskusie.

Na druhý deň sme začali témou „Budúcnosť spoločenskej debaty na Slovensku v roku 2048, za ktorú sa oplatí bojovať“. V pléne sme si pripomenuli prvý deň školenia, stabilnú budúcnosť, ktorú sme vybrali a spoločne sme sa pozreli na naše umelecké dielo z predchádzajúcej noci. Prekvapivo, aj keď dielo vizuálne nebolo na vysokej úrovni, myšlienkové pochody za jeho vytvorením boli veľmi zaujímavé a účastníci priniesli do debaty zaujímavé nápady.

Pokračovali sme skupinovú prácou. Účastníci boli zaradení do skupín po štyroch, v ktorých strávili celé ráno až do obeda. V prvej časti skupiny porovnávali prítomnosť s vytvorenou stabilnou budúcnosťou, konkrétne pomenovali, čo pribudlo, čo zmizlo, čo sa zmenilo a čo ostalo rovnaké.

V druhej časti pomenovali proces, ako sa spoločnosť dostala k stabilnej budúcnosti, čo spustilo zmenu a aký bol rozhodujúci moment.

Tretia, zábavná časť, bola voľným časom pre účastníkov s tvorivým momentom, kde mali účastníci ľubovoľnou metódou zachytiť vytiahnutý príbeh zo súčasnosti do stabilnej budúcnosti a odprezentovať ho. Všetci si vybrali video.

Po obede sme prešli na individuálnejšiu úroveň. Najskôr účastníci nakreslili svojho avatara s niektorými základnými informáciami o sebe v budúcnosti. Potom sme použili časovú os a umiestnili našich avatarov na ňu, pričom sme odpovedali na otázky, či sme prispeli k naplneniu stabilnej budúcnosti a ako spokojní sa v nej cítime.

V poslednej časti účastníci pracovali samostatne a písomne zhrnuli zistenia z rána (čo sa stane v budúcnosti, ako sme sa tam dostali, kde sa vidím v budúcnosti) a aké pocity to v nich vyvoláva. Niektorí napísali celé stránky, iní urobili kratšie poznámky. Zdieľali sme to v dvoch menších skupinách. Na záver sme napísali krátku správu - povzbudenie pre seba do budúcnosti. Školenie sme ukončili hodnotením.

Spätaná väzba od účastníkov

Na konci školenia sme reflektovali a hodnotili. Zaznelo mnoho superlatívov o gramotnosti formovania budúcností ako o téme. Traja ľudia povedali, že počas školenia si uvedomili, čo chcú v živote robiť. To bol veľký „wow” moment. Školenie bolo opísané ako posilňujúce a tiež, aké zaujímavé a dôležité je rozmýšľať a diskutovať o takých komplexných témach. Naša téma sa zdala byť ťažká a mäťúca. Účastníci by všeobecne ocenili nejaký faktický príspevok od nás alebo pozvaných hostí (napríklad ako podľa odborníkov budú vyzerajú časti spoločnosti v budúcnosti na základe dát). Alebo by sa radi dozvedeli, čo robiť s novými poznatkami. Niektorých účastníkov sme stretli o štyri mesiace neskôr počas posledného, tretieho tréningu GFB. Rozdiel medzi účastníkmi bol viditeľný. Ale aj tí, ktorí sa nezúčastnili predchádzajúcich školení, dokázali rýchlo pochopiť tému, naladiť sa a vžiť sa do nej. Účastníci, ktorí prešli predchádzajúcim školením, reagovali komplexnejšie, pozerali sa na veci viac holisticky.

Čo robiť a nerobiť

Čo robiť

- Pracujte s domácimi úlohami. Účastníci sa pred školením spojili

a vopred sa zaoberali témou, čo šetrí čas počas školenia.

- Zadania musia byť dobre premyslené a jasne komunikované.
- Pracujte s jednoduchšou hlavnou témou. My sme mali veľmi abstraktnú tému (budúcnosť spoločenskej diskusie) a v rámci nej si vybrali ďalšiu abstraktnú podtému (pokles IQ), čo navyše naznačovalo negatívny trend.
- Dbajte na rozdelenie skupín. Musia byť zámerne rozdelené, pretože príliš veľa reflektívnych ľudí v jednej skupine môže výrazne znížiť výsledok skupiny.
- Uistite sa, že účastníci všetko chápu.
- Dajte viac priestoru na hravé a živé momenty – kreatívna časť bola účastníkmi hodnotená ako top.

Čo nerobiť

- Nezahlcujte účastníkov. Téma nie je jednoduchá, preto si na každú aktivitu vyhradte dostatok času.

Záver a výzvy

Zo školenia sme vyvodili tri veľmi pozitívne závery:

- Dať účastníkom cvičenie, na ktorom pred začiatkom školenia pracovali, fungovalo prekvapivo dobre. Účastníkov to nielen pripravilo na tému, ale aj medzi sebou dobre prepojilo účastníkov, čo viedlo k výraznému zlepšeniu skupinovej dynamiky od začiatku. Taktiež nám to ušetrilo čas priamo na školení.
- Ďalšia vec, ktorú sme vyskúšali a ukázala sa ako perfektná, bol kreatívny priestor pri cvičení „Agenti zmeny“. Pôvodne sme nemali v úmysle dať účastníkom priestor na prezentovanie ich výsledkov kreatívnym spôsobom, ale keďže predchádzajúce cvičenia boli mentálne vyčerpávajúce a spomaľovali dynamiku skupiny, rozhodli sme sa ísť touto cestou. Poskytnutie priestoru

účastníkom, aby mohli svoje nápady vyjadriť inak než len rozprávaním alebo písaním, fungovalo dokonale. Účastníci sa zabávali a prišli s oveľa prepracovanejšími výsledkami, než sme vôbec očakávali.

- Tretím silno pozitívnym prvkom tohto školenia bola práca s existujúcim trendom. Téma diskutovaná počas tohto školenia vychádzala zo zmapovaného súčasného trendu. Na domácu úlohu účastníci mapovali históriu tohto trendu a prvý deň školenia sme venovali celý blok súčasnému trendu. Toto sa odlišovalo od predchádzajúceho školenia, ale bolo zaujímavé a funkčné. Účastníci boli schopní pridať svoje myšlienky a príklady pri debate o tom, ako trend vyzerá v súčasnosti, čo účastníkov pekne vtiahlo do diskusií a zvýšilo ich zapojenie a motiváciu pre nasledujúce časti.

Na druhej strane sa ukázalo, že zvolená téma bola dosť náročná. Rozprávať sa počas dvoch dní o budúcnosti spoločenskej diskusie na Slovensku v roku 2048 bolo od začiatku abstraktné a v každej fáze sa stávalo ešte ťažšie uchopiteľné. S niekoľkými úpravami pôvodného plánu sme tému zvládli dobre, ale do budúcnosti by sme odporučili zvoliť viac priamočiaru tému.

Toto školenie určite potvrdilo, že gramotnosť formovania budúcností je nápomocná a užitočná kompetencia, ktorú je potrebné posilniť. Účastníci sa ponorili do tém, o ktorých nikdy predtým nediskutovali. Museli sa naučiť verbalizovať svoje myšlienky a snažiť sa pochopiť perspektívy iných. Snažili sa zamerať na rôzne uhly pohľadu a sledovať abstraktné myšlienky, ako aj pracovať s rôznymi informáciami a pristupovať k nim kriticky. Všetky tieto príležitosti sú pre mládež nesmierne cenné, pretože rozširujú ich pohľad na svet, posilňujú ich odolnosť, zvyšujú ich kritické myslenie a umožňujú, aby ich kreativita prevzala vedenie.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA #2: ŠKOLENIE GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ V BRUSELI (15. – 16. OKTÓBER 2022)

Kontext

BrusselAVenir organizoval od 15. do 16. októbra v Bruseli workshop pre 20 Bruselčanov vo veku od 20 do 30 rokov v rámci projektu Future is Now podporeného z programu Erasmus+. Spoluorganizovala ho Plurality University. Workshop sa konal v Zinnema, kultúrnom dome pre amatérske umenie, kde bol BrusselAVenir počas celého roka umeleckým rezidentom. Skupina bola rôznorodá z hľadiska jazykov, národností, etnických a kultúrnych pozadí. Tretina skupiny už poznala BrusselAVenir a mala predstavu o tom, čo očakávať.

Ciele

Cieľom školenia bolo oboznámiť účastníkov s myslením orientovaným na budúcnosti a experimentovať s rôznymi zábavnými spôsobmi, ako to robiť. Téma bola Mladí ľudia a vzťahy v Bruseli v roku 2035 a rozvíjanie tejto vízie. Zároveň sme sa zamerali na vytvorenie základu pre fikciu o budúcnosti, ktorú by sme vytvorili na ďalšom workshope, a zapojili účastníkov do prevzatia úlohy v dlhšom procese tvorby tejto fikcie.

Príprava

Keďže sme hľadali účastníkov, ktorí by mali záujem spolu s nami vytvoriť fikciu budúcnosti, naplánovali sme viac metód založených na umení. Väčšinu prípravy si vzal na starosť BrusselAVenir. Plurality University poradila, ako zaviesť tému budúcnosti vzťahov a technológie bez toho, aby sme aktivity príliš nasmerovali určitým smerom. Pripravili sme rôzne metódy a vytvorili predbežný plán. Dohodli sme sa však, že necháme workshop plynúť a v danom momente sa budeme rozhodovať, čo robiť.

Naplánovali sme usporiadanie miestnosti (kde zavesiť program, kde uskutočniť aktivitu „vytváranie sveta“), pripravili sme meditáciu pre hranie rolí i scenár, z ktorého sme vychádzali, zoznam skladieb do pozadia a zhromaždili sme písacie potreby.

Program

Na školenie sme nepotrebovali veľa materiálu. Papier, fixky, pásku a fixky na písanie na zrkadlo. Zdieľame časový harmonogram, ale v skutočnosti sa veci odohrávali trochu inak.

ČAS	SOBOTA 15. OKTÓBER	ČAS	NEDEĽA 16. OKTÓBER
	AKTIVITA		AKTIVITA
9:30 - 10:00	Príchod, podpísanie dokumentov	9:30 - 10:00	Príchod
10:00 - 11:00	Fragmenty budúcností o mestách v roku 2035	10:00 - 10:30	Prepojenie inscenácií rôznych skupín do jedného príbehu
11:00 - 11:30	Polakova hra	10:30 - 11:30	Plenárna diskusia s cieľom vypočuť si prepojenia od rôznych skupín
11:30 - 11:45	Prestávka	11:30 - 11:45	Prestávka
11:45 - 12:15	Prezentácie projektov	11:45 - 12:15	Skupiny pracujúce na ďalšom budovaní obsahu scén
12:15 - 13:00	Nastavenie roku 2035	12:15 - 13:15	Improvizácia scén – zameranie sa na postavy
13:00 - 13:45	Obed	13:15 - 14:15	Obed
13:45 - 15:00	“Vytváranie sveta”	14:15 - 14:45	Písanie súhrnu
15:00 - 15:15	Meditácia na scénach	14:45 - 15:00	Postavy, artefakty, kontext
15:15 - 15:45	Písanie / kreslenie scén	15:00 - 15:15	Meditácia na scénach
15:45 - 16:15	Zdieľanie scén / reflexie	17:00 - 17:30	Polakova hra
16:15 - 16:45	Prepojenie a odohranie scén	17:30-18:00	Záverečné zhrnutie a ďalšie kroky
16:45 - 17:45	Inszenácia prepojených scén v malých skupinách		
17:45 - 18:00	Zhrnutie / reflexívne kolo / praktické informácie k nasledujúcemu dňu		

Prvý deň medzi 10:00 a 13:00 hodinou: Začali sme vzájomným spoznávaním. Každému v skupine sme umožnili zdieľať Fragments budúcnosti, ktoré priniesli (Materiál metodickéj príručky GFB #1.1). Toto cvičenie umožňuje facilitátorom získať predstavu o tom, do akej miery sú účastníci oboznámení s budúcnosťami alebo fikciou o budúcnostiach. Takisto sme sa zahrli Polakovu hru, aby sme podnietili diskusiu o budúcnostiach (Materiál metodickéj príručky GFB #1.1). Predstavili sme naše organizácie a ako sme naviazaní na budúcnosť. Vysvetlili sme projekt a náš plán vytvoriť fikciu o budúcnostiach. Zdieľali sme scenár budúcnosti, ktorý sme pripravili ako podnet na rozhovor o budúcnostiach vzťahov a technológií v Bruseli v roku 2035.

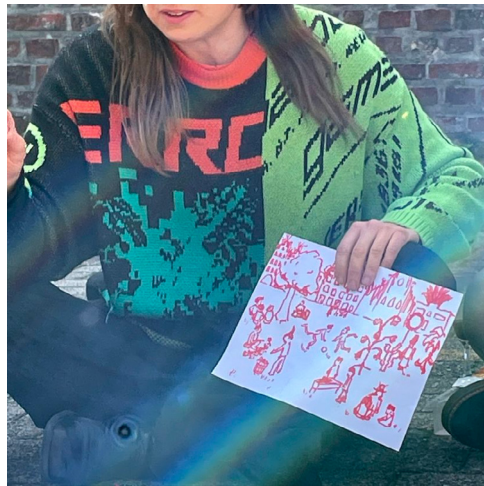
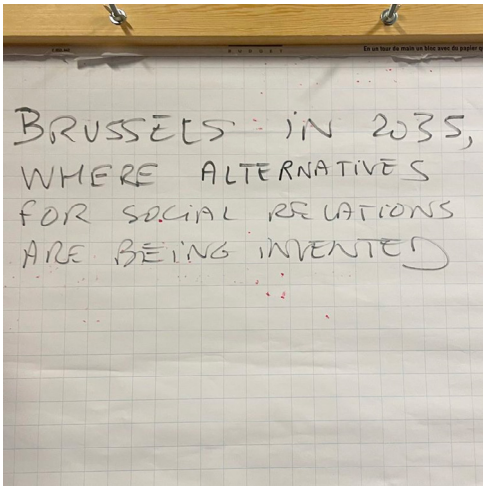
Od 13:00 do 15:00 hodiny: Po obede sme pokračovali v skupinovej diskusii, ako budú vyzeráť vzťahy v roku 2035. Spoločne sme sa pokúsili preformulovať scenár, na ktorom sme chceli pracovať. Neprepracovali sme scenár úplne tak, ako to facilitátori pripravili na workshop (Materiál metodickéj príručky GFB #1.1), ale preformulovali sme názov scenára, okolo ktorého sme chceli pracovať.

Medzi 15:00 a 18:00 hodinou: Po malej prestávke sme rozdelili skupinu na 7 malých skupín. Odhalili sme stĺpce „vytvárania sveta“, ktoré sme pripravili na zrkadle a ktoré boli zakryté závesmi. V rámci cvičenia „vytváranie sveta“ (Materiál školenia metodickéj príručky GFB #3.21.1) sa diskutovalo v rozdelených skupinách o dvoch zo siedmich oblastí vytvárania sveta (politickéj, ekonomickej, filozofickej, environmentálnej, vedecko-technickej, umeleckej a sociálnej) Bruselu v roku 2035. V našom scenári sme sa zamerali na „vymýšľanie alternatív pre sociálne vzťahy“. Nápady sme zapisovali na papieriky „post-it“ alebo priamo písali na stenu „vytvárania sveta“, čím sme scenár obohatili o detaily a malé príbehy o ľuďoch a inštitúciách. V kruhu sme zdieľali, čo nás najviac ovplyvnilo počas dňa a dohodli sme sa, čo sa bude diať

na ďalší deň.

Druhý deň, medzi 10:00 a 13:00 hodinou: Zistili sme, že organizovanie workshopov pre mladých ľudí počas víkendu, keď sa v noci vracajú domov, má dopad na sústredenie v miestnosti. Požiadali sme jedného z účastníkov, ktorý je tanečníkom, aby viedol cvičenie zamerané na pohyb a meditáciu. Koniec cvičenia hladko prešiel do cvičenia *mentálneho cestovania v čase* (Materiál metodickéj príručky GFB #1.1) do Bruselu v roku 2035. Na základe diskusií z predchádzajúceho dňa sme ich požiadali, aby si predstavili scénu v Bruseli v roku 2035 a potom ju podrobne opísali. Následne sme ich požiadali, aby to nakreslili a vysvetlili svoje kresby a víziu ostatnému zvyšku skupiny. Vízie boli veľmi rôzne, niektoré veľmi abstraktné či neobvyklé, iné veľmi uzemnené.

Medzi 15:00 a 18:00 hodinou: Po obede sme najskôr diskutovali o tom, ako by sa mohli preplétať rôzne scény. Účastníkov sme rozdelili do malých skupín, aby ich ďalej rozvíjali. Potom sme požiadali účastníkov, aby *stvárnili postavy z budúcnosti* v rámci scén alebo detaily zo scény. Uskutočnili sme individuálne písanie, v ktorom sme napísali malé kreatívne *scenáre* budúcnosti. Stena „vytvárania sveta“ bola stále k dispozícii a mohli si k nej ísť pre ďalšiu inšpiráciu. Následne sme zdieľali naše príbehy a urobili ďalší pokus o prepojenie vecí. Skončili sme spoločným kruhom, v ktorom sme sa zamysleli nad naším vzťahom k budúcnosti.

Spätaná väzba od účastníkov

Mesiac po udalosti sme sa opäť stretli s niektorými účastníkmi a urobili sme rozbor. Vo všeobecnosti vnímali túto skúsenosť pozitívne. Niektorí účastníci sa priznali, že mali problémy s pôvodným zámerom pracovať s optimistickými scenármi budúcnosti. Iní vyjadrili zmätok ohľadom slobodného tvorenia pri práci na takej vážnej téme, akou je budúcnosť a budúcnosti. Mnohí prejavili vďačnosť za to, že boli vyzvaní premýšľať nielen všeobecne, ale aj konkrétnejšie o budúcnosti a meste, v ktorom žijú. Niektorí spomenuli, že to v nich vzbudilo väčšiu nádej.

Čo robiť a nerobiť

- Fyzické cvičenia na precítenie tela sú veľmi účinné na sústredenie sa a podporu tvorivosti.
- Meditácia o víziách budúcnosti je zábavná činnosť a vedie k novým náhľadom či poznatkom.
- Vyváženie skupinových aktivít s individuálnymi procesmi má pozitívny vplyv na energiu v miestnosti.
- Vnímajte svoj pripravený program ako metodickú príručku, buďte flexibilní v plánovaní a prispôbajte sa potrebám skupiny.
- Nastoliť rovnováhu medzi direktívnosťou a ponechaním priestoru pre vstupy od skupiny je obzvlášť náročné v skupine s ľuďmi s umeleckým pozadím.
- Ak hovoríte účastníkom, že workshop je súčasťou väčšieho projektu vytvárania fikcie o budúcnostiach, sú pre to viac nadšení. Mnohí z nich by sa neprihlásili na školenie o gramotnosti formovania budúcností, ale túžili prispieť k procesu tvorby fikcie budúcností o meste Brusel.
- S náročnou skupinou 20 ľudí bolo požehnaním byť so 4

skúsenými facilitátormi, ktorí sa mohli striedať.

- Realizovanie školenia v divadelnej „čiernej” sále vytvára kreatívnu atmosféru.
- Urobte z toho skupinovú akciu. Ak majú účastníci nápady na aktivity, dovoľte im to.

- Čo nerobiť:**
- Snažte sa nerobiť výnimky pre ľudí, ktorí odchádzajú skôr alebo prichádzajú neskoro a hľadajte kontext, ktorý motivuje účastníkov byť prítomní od začiatku do konca workshopu.
 - Demokratické rozhodovanie môže trvať príliš dlho a účastníci očakávajú, že prevezmete vedenie, aj keď ide o podstatu cvičenia, kde chcete, aby sa na tom všetci zhodli.
 - Nesústreďte sa príliš na presné formulovanie názvu scenára. Spoločné hľadanie správnej formulácie zaberá čas a môže znížiť energiu skupiny, ak trvá príliš dlho.

Záver

Účastníci workshopu boli veľmi kritickí a vyžadovali, aby sme boli ako facilitátori veľmi pozorní a agilní. Boli však tiež veľmi nadšení a facilitátorom aj účastníkom sa tento proces páčil a boli prekvapení výsledkami. V skupine bolo viac účastníkov, ktorí boli vyspelí a s umeleckým profilom, ako zvyčajne máme, a bolo zaujímavé sledovať, ako ich nadchla budúcnosť ako priestor pre predstavivosť a skupinový proces, ktorý priniesol zaujímavé výsledky. Bolo pekné zažiť, ako sa navzájom inšpirovali počas celého procesu a ako sa nám podarilo s touto skupinou ľudí s veľmi silnými názormi dosiahnuť spoločnú víziu.

Aj keď gramotnosť formovania budúcností môže znieť ako nudné úsilie, na vlastnej koži sme zažili, že to môže byť zábavná prax. Má potenciál nadchnúť mladých ľudí pre budúcnosť, mesto a spoločnosť, v ktorých žijú a vyprovokovať ich k tomu, aby si vypočuli protichodné názory.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA #3: MEDZINÁRODNÉ ŠKOLENIE GRAMOTNOSTI FORMOVANIA BUDÚCNOSTÍ V PARÍŽI (13. – 15. OKTÓBER 2024)

Kontext

Plurality University v Paríži hostila od 13. do 15. októbra 20 mladých účastníkov (vo veku 18 až 24 rokov) z Belgicka a Slovenska v rámci projektu Future is Now, ktorý bol podporený z programu Erasmus+.

Počas troch dní sme mali príležitosť hostiť mládež s rôznorodým zázemím a realitami, pričom sme ich usmerňovali v experimentovaní s budúcnosťami a spoločne vytvárali umelecké dielo. Cieľom bolo vyprodukovať niečo, na čo by boli účastníci hrdí a čo by s radosťou predstavili doma.

Ciele

Celkový cieľ tohto školenia sa líšil od školení uskutočnených v Bruseli alebo Bratislave, pretože obe skupiny účastníkov vstupovali na neznámu pôdu - ocitli sa vo francúzskom Paríži. Mnohí účastníci ho navštívili prvýkrát. Preto sa zameranie rozšírilo a stalo sa viacvrstvovým. Snažili sme sa zabezpečiť, aby účastníci zažili medzikultúrne interakcie a zmysluplné výmeny. Chceli sme sa uistiť, že pochopia prostredie, v ktorom sa nachádzajú. Experimentovali sme s gramotnosťou formovania budúcností,

aby mohli vytvoriť niektoré z umeleckých formátov v podobe videa, filmu či podcastu.

Úlohou účastníkov bolo pracovať na budúcnosti Paríža v roku 2050 a konkrétnejšie na budúcnosti budovy v roku 2050, v ktorej sme sa nachádzali. Išlo pritom o bývalý kampus univerzity Sorbonne Nouvelle, ktorý aktuálne využíva nezávislé komunitné centrum Césure, v ktorom umelci a neziskové organizácie zdieľajú spoločný priestor. Vybrali sme troch umelcov, ktorí viedli tri skupiny. Každá bola zložená zo siedmich mladých účastníkov bez špecifického umeleckého zázemia, aby mohla tvoriť spoločné umelecké dielo súvisiace so skúmanou témou.

The goal assigned to the participants was to work on the future of Paris in 2050 (which is where they were visiting) and, more specifically, the future of the building in which we were located in 2050 (the former Sorbonne Nouvelle university campus, which is currently used as an independent community center, called *Césure*, where artists and non-profits share the space). Three artists we selected to guide as many groups, each composed of seven young participants with no specific artistic background, in creating a common and collective art piece related to the explored subject.

Príprava

Medzi facilitátormi sme vyvinuli prístup počas niekoľkých dvojhodinových prípravných období, pričom sme sa snažili zabezpečiť, aby bola metodika prispôbena kontextu, času a účastníkom. Prípravné práce tiež zabezpečili spojenie vedomostí a skúseností našich troch organizácií.

Nižšie je uvedený stručný harmonogram aktivít na prvý deň. Prvý deň medzi 10:00 a 12:00 hodinou: Deň sa začal úvodom do cieľov a prehľadom toho, ako budú prebiehať tri dni. Následne sme

začali s rôznymi aktivitami na uvoľnenie skupiny („icebreakers“). Keďže sme pracovali s mládežou z dvoch rôznych krajín vo veku od 17 do 24 rokov, aktivity nám tiež pomohli lepšie pochopiť jednotlivcov v rámci skupiny a ich dynamiku. Jednou obzvlášť užitočnou aktivitou na uvedenie témy bola Polakova hra (GFB Materiál školenia #1.1).

Pred ponorením sa do nášho cvičenia o vytváraní sveta sme účastníkom poskytli nami vytvorený zápisník obsahujúci harmonogram a metodiku na tri dni. Skupiny sme rozdelili a účastníkov zo Slovenska a Belgicka sme zmiešali podľa umeleckého média, ktoré uprednostnili pri práci (video, podcast, „fanzine“).

CHARAKTERY

Predstav si niekoho, kto má vzťah k tejto budove v roku 2050 a na tejto stránke ho alebo ju opíš. Text v bubline môžeš použiť ako inšpiráciu na to, aby si myslel/a mimo zaužívaných rámcov! Otázky sú tu na to, aby ti pomohli, a môžeš pridať alebo zmeniť čokoľvek, čo chceš: iné charakteristiky, kresbu svojej tváre alebo siluety... Všetko je možné!

Meno:

Pohlavie:

Vek:

Čomu sa venuje:

Vzťah ku tomuto miestu:

Narodil/a si sa na tom istom mieste ako tvoji rodičia? Kde bývaš, na vidieku, v meste? Vyrastal/a si tam, kde teraz bývaš? S kým bývaš? Čo ťa robí výnimočným/výnimočnou? Povedz nám o niečom, čo ťa robí jedinečným/jedinečnou. Ako ťa ľudia opisujú? Čo je pre teba dôležité? Máš niečo, čo máš obzvlášť rád/a? Záluby, vášne? Je nejaké presvedčenie, ktoré si ceníš?

.....
.....
.....
.....
.....

Jedna strana zo zápisníku pre účastníkov

Zvyšok dopoludnia sme venovali diskusiám v podskupinách na tému „Stopy budúcnosti“ (GFB Materiál školenia #1.3), ktoré účastníci vopred hľadali.

Medzi 12:00 a 14:00 hodinou: Po obede sme pokračovali v budovaní nášho scenára. Každá skupina mala rovnaký východiskový scenár o meste (a priestore), ale rozdielne zlomy (významné zmeny, ktoré by mohli svet v budúcnosti radikálne zmeniť - napríklad klíma, demografia, technológia, geopolitika a pod). Účastníkov sme povzbudili k „brainstormingu“: Čo by sa stalo, keby sa tento scenár stretol s týmto zlomom?

Toto cvičenie malo za cieľ začať širšie rámcovať tému: Ako funguje svet v roku 2050 a konkrétnejšie, ako funguje Paríž v roku 2050? Mesto sme si priblížili osobnejším spôsobom v rámci cvičenia vytváranie sveta pomocou nasledujúcich otázok: Čo ľudia jedia? Kam ľudia idú? Ako sa tam dostávajú? Kde ľudia bývajú? Čo môžeme vidieť z našich okien? Čo počujete? Čo je napísané v novinách? Následne vytvorili mapu všetkých ich rôznych odpovedí.

Neskôr sme účastníkov poslali von (aby sme ich ukotvili v priestore budovy), aby sa stretli s postavami z budúcnosti (tabuľa, AI, primátor, vedec, migrant). Išlo o umelcov a neziskové organizácie z Césure, ktoré súhlasili, že danú rolu z budúcnosti zahrajú. Účastníci prechádzali chodbami, klopali im na dvere a interagovali s týmito postavami. Skupiny sa vrátili z týchto stretnutí s množstvom nápadov, ale aj mäúcich myšlienok.

Na konci dňa mala každá skupina prezentovať príbeh, ktorý vytvorili - kontext sveta v roku 2050, situáciu Paríža v tomto kontexte a to, čím je tento priestor známy (v súčasnosti známy ako Césure) v roku 2050: ako sa zmenil, dôležité míľniky v priebehu času, ktoré formovali jeho úlohu, informácie, ktoré počuli od niektorých postáv a podobne.

Aby sme sa podelili s ostatnými skupinami, bolo užitočné vytvoriť lineárny naratív, a preto sme sa rozhodli pre časovú os. Podľa nášho názoru bolo veľmi dôležité vyhradiť čas na prípravu. Pomohlo to skupine, aby dala zmysel všetkým nápadom, ktoré počas dňa zozbierala a pri rozhodovaní mohla začleniť niektoré prvky a prirodzene dať bokom ostatné. Bol to spôsob, ako spoločne dať zmysel rôznym častiam skladačky príbehu, ktorý sa budoval.

Keďže druhý a tretí deň vyplnila kreatívna produkcia s umelcami, je zložité presne odsledovať použitú metodiku. Jedna vec, ktorú sme sa snažili opakovať na druhý a tretí deň v obe rána sú aktivity na uvoľnenie energie („energizers“) a aktivity na uvoľnenie skupiny („icebreakers“). Aj týmto spôsobom sme sa snažili zabezpečiť, aby sa všetci spoločne usadili v priestore. Zahrnuli sme aj čas na diskusiu, aby sme rozprávali príbeh sveta, ktorý mali kreatívne vyrozprávať cez vybrané médium (video, podcast, fanzine).

Vytváranie sveta v procese

Spätná väzba od účastníkov

Na konci každého dňa sme sa uistili, že máme dostatok času (minimálne 30 minút až hodinu) na spätnú väzbu. Bolo v našom záujme sa pýtať účastníkov, ako sa počas dňa cítili, s akými výzvami sa stretli, čo objavili v súvislosti s budúcnosťami. Na konci tretieho dňa pred prezentáciou výsledkov sme prešli uzatváracou „Polakovou hrou“, aby sme pochopili, ako sa po školení zmenil pohľad účastníkov a ich vzťah k budúcnosti.

Pripravili sme aj sériu otázok. Na konci dňa sme účastníkom umožnili individuálny čas na ich zodpovedanie a vyplnenie odpovedí ešte predtým, než ich odprezentovali skupine. O mesiac neskôr sme účastníkom poslali dotazník, aby sme sa dozvedeli viac o tom, ako túto udalosť prežívali a aký je ich vzťah k budúcnosti. Zaujímalo nás, či školenie zmenilo niečo v ich pohľade na svet alebo spôsob, akým v ňom konajú. Hoci celkový výsledok bol veľmi pozitívny, niektoré odpovede sa značne líšili.

Poučenia sa líšili od spoločnej tvorby s ostatnými, prepájania bodov prostredníctvom gramotnosti formovania budúcností, komunikácie až po učenie sa nového umeleckého jazyka alebo média. Hlavným problémom bol nedostatok času, vrátane voľného času na spoznanie mesta Paríž. Pokiaľ ide o to, ako školenie zmenilo ich pohľad na budúcnosť, odpovede sa pohybovali od úzkosti (ktorá nebránila účastníkom podčiarknuť dôležitosť projektovania seba samých) po posilnenie (individuálne alebo kolektívne) a väčšiu vedomú angažovanosť v prítomnosti.

Čo robiť a nerobiť?

Čo robiť:

- Venujte čas spoločnej tvorbe metodík a zabezpečte, aby boli všetci facilitátori zosúladení.

- Vypracujte metodiku, ktorá zohľadní spoznanie priestoru, v ktorom sa školenie odohráva, aby ste predišli pocitom odcudzenia u účastníkov.
- Identifikujte spojencov prítomných v priestore, s ktorými sa môžete zapojiť do metodiky.
- Využite budúcnosť ako spoločný základ na budovanie spojení medzi rôznymi kultúrami.
- Spolupracujte s umelcami, ktorí majú skúsenosti s prácou s rôznymi publikami. Vďaka tomu budete vedieť štruktúrovať kreatívne workshopy, čo uľahčí facilitáčny proces a vytvorí obsah, na ktorý budú účastníci hrdí.

Čo nerobiť:

- Vyhnite sa preťaženiu pracovných dní nadmerným množstvom aktivít.
- Nezabudnite vyhradiť priestor pre individuálnu reflexiu. Nepretržitá skupinová práca počas troch dní môže byť vyčerpávajúca.
- Vyhradte účastníkom dodatočný čas na preskúmanie mesta, ktoré navštívili.
- Chronologicky reflektujte, čo fungovalo dobre a čo si vyžadovalo osobitnú pozornosť s ohľadom na rôzne aspekty, ako sú štruktúra programu, informácie, flexibilita, a pod..

Záver

Ako tím sa cítime veľmi hrdí na to, čo sa nám počas školení podarilo dosiahnuť. Najmä s obmedzenými zdrojmi, ktoré sme mali k dispozícii. Naša zaniietenosť pre prácu nám pomohla vyvinúť zmysluplnú metodiku aj vďaka nadšeniu každého člena skupiny, ktorý investoval do tohto procesu.

Určite by sme odporučili využiť školenia o budúcnostiach s mládežou každému, kto pracuje s mladými. Je to produktívny spôsob kultivácie nových pohľadov na svet, ktorého sú súčasťou. Pomáha im rozvíjať a rozširovať myšlienky a pochopiť, ako sa ukotviť v rýchlo meniacom sa svete. Je tiež nevyhnutné, aby tieto typy školení zostali pozorné a flexibilné voči rôznym potrebám a obmedzeniam vyjadreným skupinou a aby sa zároveň stále držali pevnej metodiky.

Odporúčali by sme tiež zväžiť kreatívny nástroj, ktorý pôsobí nielen ako motivácia na prilákanie účastníkov, ale je tiež skvelým spôsobom, ako konceptualizovať, formátovať a sprístupniť nápady. Futures Literacy je spoločné kolektívne úsilie, ku ktorému by sa malo pristupovať s duchom objavovania a zábavy.

Funded by
the European Union

A project by
Plurality University, U+
YouthWatch
BrusselAVenir

ISBN: 978-80-69109-04-9

ISBN: 978-80-69109-03-2